

PAPERS

d'Educació de Persones Adultes

58

25 anys d'AEPA

EDITORIAL

Vint-i-cinc-anys de l'Associació d'Educació de Persones Adultes

TEMES A DEBAT: 25 ANYS D'AEPA

25 anys d'AEPA. Associació per a l'Educació de Persones Adultes
(Cristina Pulido)

Harvard i les aportacions teòriques d'AEPA (Ramon Flecha)

L'AEPA. Vint-i-cinc anys de tasca formativa per a l'educació de
persones adultes (Montse Fisas)

Papers d'Educació de Persones Adultes fa 25 anys (Andreu Pagès)

25 anys de polítiques de formació de persones adultes: una
mirada ingènua (Alfons Formariz)

25 anys de l'AEPA: Cronologia dels fets rellevants de
l'Associació en la història d'aquests anys d'EPA a Catalunya
(Núria Valls)

El Roure: Didàctica i pensament educatiu (Miquel Fort)

EXPERIÈNCIES

Bones pràctiques: l'Associació Gitana de Dones Drom Kotar
Mestipen a la CONFITEA VI (T. Araceli Silva del Pi)

DAVANT DE LA LEC

Projecte de LEC: Informe sobre l'Educació de Persones Adultes

CRÒNICA

V Congrés de Tertúlies Literàries i Musicals Dialògiques
(FACEPA-AEPA)

CONVOCATÒRIES

Onzena trobada d'estudiants gitanes de Catalunya
(CONFAPEA)

MISCEL·LÀNIA

Miscel·lània gràfica dels 25 anys d'AEPA

RECENSÍO

Revisitant dos clàssics:

La educación encierra un tesoro i
Educación de personas adultas. Propuestas
para los años noventa

A gairebé 25 anys del *Libro Blanco de Educación de Adultos*

PAPERS és una publicació de l'Associació per l'Educació de Persones Adultes (AEPA).
Via Laietana, 41, 1r 1a. 08003 Barcelona.
Telèfon 93 310 7715. Fax 93 310 0547.
E-mail: a.e.p.a@suport.org

COORDINACIÓ: Esther Cañada, Montserrat Fisas.
EQUIP DE REDACCIÓ: Alfons Formariz, Miquel Fort, Maria Padrós, Andreu Pagès, Núria Valls, Esther Cañada, Cristina Pulido, Montserrat Fisas.
EQUIP COL·LABORADOR: Consol Aznar, José Beltrán, Joana Colom i Sebastià Poy.
MAQUETACIÓ: José Ángel Borlán.

PVP: 3 euros. **PAPERS** no es responsabilitza necessàriament de les opinions que continguin els articles signats.
D.L.: B-43630-86
Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Governació
i Administracions Públiques
Secretaria d'Acció Ciutadana

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis
Àrea d'Educació

EDITORIAL

4 Vint-i-cinc-anys de l'Associació d'Educació de Persones Adultes

TEMES A DEBAT: 25 ANYS D'AEPA

5 25 anys d'AEPA. Associació per a l'Educació de Persones Adultes
(Cristina Pulido)

7 Harvard i les aportacions teòriques d'AEPA (Ramon Flecha)

9 L'AEPA. Vint-i-cinc anys de tasca formativa per a l'educació de
persones adultes (Montse Fisas)

11 *Papers d'Educació de Persones Adultes* fa 25 anys (Andreu Pagès)

12 25 anys de polítiques de formació de persones adultes: una mirada
ingènua (Alfons Formariz)

16 25 anys de l'AEPA: Cronologia dels fets rellevants de l'Associació en la
història d'aquests anys d'EPA a Catalunya (Núria Valls)

20 El Roure: Didàctica i pensament educatiu (Miquel Fort)

EXPERIÈNCIES

21 Bones pràctiques: l'Associació Gitana de Dones Drom Kotar Mestipen a
la CONFITEA VI (T. Araceli Silva del Pi)

DAVANT DE LA LEC

24 Projecte de LEC: Informe sobre l'Educació de Persones Adultes

CRÒNICA

29 V Congrés de Tertúlies Literàries i Musicals Dialògiques (FACEPA-AEPA)

CONVOCATÒRIES

29 Onzena trobada d'estudiants gitanes de Catalunya (CONFAPEA)

MISCEL·LÀNIA

30 Miscel·lània gràfica dels 25 anys d'AEPA

RECENSIÓ

31 Revisitant dos clàssics: *La educación encierra un tesoro* i *Educación de
personas adultas. Propuestas para los años noventa*

32 A gairebé 25 anys del *Libro Blanco de Educación de Adultos*

Vint-i-cinc-anys de l'Associació d'Educació de Persones Adultes

L'Associació d'Educació de Persones Adultes (AEPA) celebra enguany el seu vint-i-cinquè aniversari. Són 25 anys en els que l'AEPA ha estat el referent de l'educació de persones adultes a Catalunya. El paper de motor que en aquests anys ha desenvolupat l'AEPA per a la millora de l'educació de persones adultes és innegable així com les seves aportacions, més o menys abundants en funció de les circumstàncies.

L'AEPA com a entitat sense ànim de lucre ha vinculat les seves aportacions a l'educació de les persones

adultes treballant per la inclusió de totes les persones, sempre molt al dia, fent aportacions a professionals i gestors de l'educació, a educadors i educadores, a les administracions, a les escoles, centres i entitats de formació de persones adultes de Catalunya i l'Estat espanyol així com a institucions, universitats i associacions internacionals.

El 1983 l'AEPA organitza les primeres jornades d'educació d'adults de Catalunya i el 1984 conjuntament amb altres les Primeres Jornades a l'Estat espanyol. El 1995 es passa de ser una associació de mestres, educadors i professionals de l'educació de persones adultes a una més vinculada a les persones participants. A partir del 1999 amb la Declaració dels Drets de les persones

Participants presentat a les Jornades d'educació d'adults estatals celebrades a Saragossa, impulsa la creació de CONFAPEA (Confederació de Federacions d'Associacions d'Educació de persones adultes) de l'Estat espanyol. En els darrers anys la vinculació de l'AEPA en la reflexió per a l'avenç de teories i pràctiques educatives per al desenvolupament de d'una educació de persones

adultes democràtica representa un salt molt important en la qualitat de les seves aportacions. A nivell teòric a les universitats de Catalunya, l'Estat espanyol, així com a nivell internacional i a

nivell més pràctic en la seva implicació en l'organització i suport de jornades i congressos amb les persones participants, tant amb les aprenents com amb les ensenyants. Cal destacar la realització de projectes europeus relacionats amb les bones pràctiques educatives i teoria d'aprenentatge, la inclusió educativa i metodologia de recerca i innovació.

En aquest número es fa un recull dels 25 anys de l'AEPA des dels seus diferents vessants, la feina feta és un llegat que ha facilitat un desenvolupament important de projectes d'educació de persones adultes malgrat que l'educació de persones adultes de Catalunya no estigui ara en un dels seus millors moments.

Són 25 anys en els que l'AEPA ha estat el referent de l'educació de persones adultes a Catalunya

25 anys d'AEPA. Associació per a l'Educació de Persones Adultes

Cristina Pulido

L'AEPA va néixer fa 25 anys coincidint en una època de reinici de l'Educació de Persones Adultes com a moviment de renovació pedagògica, didàctica i organitzativa. La història de l'educació de persones adultes a Catalunya té les seves arrels en els moviments socials de base dels barris i pobles en plena època de transició democràtica. Encara que si anem més enrere trobem les bases de la història d'educació de persones adultes en les pràctiques d'ateneus populars entre d'altres iniciatives socials fruit de la república espanyola.

En aquells temps, de transició el moviment social d'educació de persones adultes estava molt unit en la defensa d'un projecte social comú on la base era donar resposta a les necessitats de les persones participants i de l'entorn, tant era així que en moltes de les escoles creades pels moviments de barris i pobles, els horaris eren decidits per assemblees on participaven tant les persones adultes com els i les professionals. Sempre s'escollia en funció del que anava millor a les persones adultes.

L'AEPA que sorgeix a través de la iniciativa de diferents educadors/es implicats en escoles de persones adultes, decideixen unir-se per tal de constituir-se com un interlocutor vàlid de cara a les administracions públiques i al conjunt de la societat. Quines eren les línies a prioritzar? Quins els àmbits de l'educació de persones adultes? Tot això emmarcat dintre d'un context on la societat s'estava tornant a reinventar després de passar 40 anys sota una dictadura.

Amb el temps i els debats corresponents, com AEPA vam decidir una de les línies que va marcar un abans i un després: Fomentar el protagonisme de les associacions de participants i la visibilitat de les mateixes en la definició del model d'educació de persones adultes. La funció dels educadors i educadores és de recolzar el seu moviment i no de substituir la seva veu, tot el contrari facilitar que la seva veu sigui escoltada i crear aquells espais necessaris per a que així es porti a terme.

Paral·lelament que AEPA pren com iniciativa portar a ter-

me aquesta línia d'actuació, es viu un procés de burocratització en les escoles de persones adultes, i el que un dia van ser nuclis de moviments socials, de transformació de barris, de superació de l'exclusió per motius educatius, es converteix en escoles on la prioritat ja no és basa en la necessitat dels participants sinó en els propis interessos funcionaris. Això desemboca progressivament a una pèssima situació de les escoles de persones adultes on els més afectats són els col·lectius més susceptibles de ser exclosos socialment: escoles de persones adultes sense horaris de tarda o nocturns, on s'utilitzen materials de nens enlloc específicament per a persones adultes, on la relació mestre-persona adulta és vertical, i on les bases de pedagogia crítica freiriana es van oblidant en la pràctica quotidiana.

AEPA pren rellevància en promoure el moviment de persones participants, i cada cop hi ha més associacions de participants, fins que a l'any 1996 es constitueix la FACEPA, la primera federació d'associacions de participants d'educació de persones adultes, on AEPA s'inclou com associació compromesa a recolzar la línia de la federació.

Un dels treballs conjunts que es van realitzar entre AEPA i FACEPA va ser la definició del model social de l'educació de persones adultes distingint-se del model escolar que s'estava duent a terme en algunes escoles de persones adultes fruit del procés de burocratització. La definició del model social dut a terme entre AEPA i FACEPA, coincidia amb les línies internacionals marcades per la CONFINTEAIV i on es deixava palès que els models

escolars d'educació de persones adultes quedaven obsolets. Encara així, moltes escoles de persones adultes continuen aplicant el model escolar. Durant aquesta època es veu com les associacions de participants i culturals prenen protagonisme i tenen molt més èxit que les escoles, ja que parteixen més de les necessitats de les persones i reben molta més demanda. Mentre les escoles de persones adultes es buiden les associacions s'omplen.

Un dels treballs conjunts que es van realitzar entre AEPA i FACEPA va ser la definició del model social de l'educació de persones adultes distingint-se del model escolar que s'estava duent a terme en algunes escoles de persones adultes fruit del procés de burocratització

Un altre fet històric on AEPA va participar donant tot el recolzament a la FACEPA va ser en el procés de consens de la Declaració dels Drets de les Persones Participants. Aquesta declaració va tenir un impacte internacional, recollit en la CONFINTEA V (Hamburg, 1997) i on va marcar un abans i després en la línia internacional d'educació de persones adultes. Els drets de les persones participants, són un marc imprescindible per a que l'educació de persones adultes que donem sigui realment qualitativa i democràtica.

Una altra fita històrica on l'AEPA va participar activament va ser en la constitució del moviment d'educació democràtica de persones adultes d'àmbit estatal. Durant el juliol del 2000 es va crear aquesta triorganització on l'AEPA va fomentar la creació de la REDA (Xarxa d'Educació de Persones Adultes Democràtica) i la FACEPA va impulsar conjuntament amb d'altres associacions de l'estat la creació de la CONFAPAE. El moviment d'educació democràtica comença a tenir més ressò i la fortalesa del moviment de participants es va consolidant any rere any.

AEPA continua amb les seves arrels històriques: transformant la desigualtat social i educativa a través de l'educació de persones adultes, però amb el temps hem anat avan-

Un altre fet històric on AEPA va participar donant tot el recolzament a la FACEPA va ser en el procés de consens de la Declaració dels Drets de les Persones Participants. Aquesta declaració va tenir un impacte internacional, recollit en la CONFINTEA V (Hamburg, 1997) i on va marcar un abans i després en la línia internacional d'educació de persones adultes

çant en un model d'educació més democràtic i no més en paper sinó a través de la nostra pràctica diària que compta amb moltes persones col·laboradores, professionals que porten més de 25 anys treballant en aquesta línia, persones joves que acaben d'arribar i s'entusiasmen amb un model alternatiu i possible i persones que portem ja un temps una mica més llarg però no des dels inicis i que ens hem quedat perquè hem comprovat la coherència de l'actuació de l'AEPA arrel de tots aquests anys.

Per això en l'actualitat la nostra tasca es basa principalment en les següents activitats: la formació de formadors/es, edició de materials, assessorament d'organitzacions que volen portar a terme un procés de democratització en la seva

estructura interna, gestió del centre de documentació més important en matèria d'educació de persones adultes, i sobretot el recolzament continuat a les associacions de les persones participants en les activitats que així ho decideixen.

I per últim acabar amb una cita de Freire: *La educació necessita tanto de formació científica y técnica como de sueños y utopía* (Freire, 1997).

Cristina Pulido
Professora de la Universitat de Barcelona

Harvard i les aportacions teòriques d'AEPA

Ramon Flecha

Algunes de les aportacions teòriques i pràctiques d'AEPA s'estudien avui en moltes universitats arreu del món, incloent països tan diversos com al Brasil, als Estats Units i a la Xina. A Harvard, a més a més de treballar-les en diferents assignatures de les seves Escola d'Educació i Escola de Medicina, també han adoptat alguna d'aquestes aportacions com a programa de formació dels seus empleats i empleades. Mai havia passat amb cap de les aportacions anteriors que s'havien fet des de l'educació a Catalunya i a l'Estat Espanyol.

La clau per aconseguir aquesta fita ha estat el nivell científic i ètic amb el que sempre s'ha treballat a AEPA. Una de les moltes persones joves que s'han anat incorporant i enriquint el nostre moviment havia tret premi extraordinari tant a magisteri com a psicopedagogia a una Universitat de Barcelona. Va sortir creient que Ausubel, la concepció d'aprenentatge significatiu, i fins i tot el triangle interactiu, estaven entre les màximes aportacions de la psicologia de l'educació a nivell mundial. Després va anar a fer el doctorat de psicologia de l'educació i en currículum a la Universitat que és la primera del ranking en aquestes dues disciplines (Wisconsin) i em va dir: "aquí no coneixen a Ausubel".

Moltes persones de l'AEPA han treballat conjuntament amb la comunitat científica internacional a Wisconsin, a Harvard, al Programa Marc de Recerca Europeu, etc. Allà s'han adonat que les teories i pràctiques dialògiques que veien en AEPA eren també les que es consideraven de més nivell en aquella comunitat científica. Entre elles, estaven les teories dialògiques de Freire o Habermas, les tertúlies dialògiques, la concepció d'aprenentatge dialògic, la caracterització de l'adultesa com a diferent de la infància, la possibilitat de creixement de la intel·ligència adulta amb la edat, la importància de la comunitat a l'èxit educatiu, etc. Mantenir aquesta línia ha sigut molt beneficiós pels milers de participants que han tingut la sort de que els seus centres i professionals facin ús de les seves aportacions, però ha sigut molt

difícil de mantenir en un ambient on els poders acadèmics imposaven una força de treball molt diferent.

Durant els anys vuitanta en que es va crear l'AEPA, la concepció d'aprenentatge significatiu es va presentar com a nova a l'Estat Espanyol, malgrat s'havia acabat d'elaborar l'any 1962. Una sèrie de factors van fer que aquesta concepció s'imposés des de les administracions i les universitats espanyoles. Un d'aquests factors va ser la LRU, aprovada el mateix any que la creació d'AEPA (1983). Aquella llei va tenir l'oportunitat d'acabar amb l'autarquia de la Universitat que vam heretar del franquisme i incloure-la en la comunitat científica internacional. Però, malauradament, la LRU va consolidar la Universitat autàrquica i, això sí, la va deixar en mans dels antics PNNs (professorat precari) que es van reconvertir en catedràtics a través d'uns tribunals que van fer escriure a una de les revistes científiques més prestigioses del món que a Espanya, les places universitàries no depenen del que coneixen els candidats, sinó que de a qui coneixen.

Mentrestant, l'AEPA continuava treballant a contracorrent. Una persona de l'associació va proposar a Paulo Freire venir a Catalunya per primera vegada el gener de 1988. En els actes en torn a Paulo va quedar clar que el domini absolut de la concepció d'aprenentatge significatiu era una imposició oficial que aconseguia silenciar, però no destruir, la

presència de les teories i pràctiques dialògiques a Catalunya. Diferents membres d'AEPA es van relacionar i treballar conjuntament amb els millors autors i autores del món, de la pedagogia, sociologia (Beck), psicologia (Wells), feminisme (Butler), lingüística (Searle), etc. A més a més, la tradició que van crear les tertúlies dialògiques, va generar a l'AEPA un ambient en què es parlava dels llibres havent-los llegit i comentat prèviament, a diferència dels ambients en què tot hom parlava i escrivia sobre Vigotsky sense que ningú l'hagués llegit i treballat seriosament.

Una de les conseqüències de la LRU va ser que

Moltes persones de l'AEPA han treballat conjuntament amb la comunitat científica internacional a Wisconsin, a Harvard, al Programa Marc de Recerca Europeu, etc. Allà s'han adonat que les teories i pràctiques dialògiques que veien en AEPA eren també les que es consideraven de més nivell en aquella comunitat científica

la primera reforma educativa de la democràcia (LOGSE), amb la força d'un gran entusiasme d'una part del professorat i de molts sectors socials, no es va posar en mans de les teories i recerques de la comunitat científica internacional, sinó dels catedràtics que dominaven aquella Universitat autàrquica i aquells tribunals. Així, la reforma va prescindir de les millors teories i pràctiques de la comunitat científica internacional. Hem hagut d'esperar molts anys a que s'acceptessin els grans inconvenients d'aquella mediocritat teòrica. L'arribada de la primera generació LOGSE a PISA ha significat un gran retrocés en lectura a totes les autonomies i aquella reforma és una de les que més desprestigi té a Europa, entre altres coses, per la seva legitimació de la segregació com "adaptació a la diversitat" i pels seus errors en qüestions claus com la teoria de Vigotsky.

Ara, cada vegada més, tots els sectors socials busquen millors resultats, menys fracàs i exclusió social. Així abandonen les propostes de les autoritats acadèmiques feudals i miren a la comunitat científica internacional. A més a més, la nova legislació aprovada a finals del 2007 ha introduït una revolució burgesa a les universitats de l'Estat Espanyol, ha canviat la contractació i promoció del servilisme feudal per una contractació i promoció per mèrits. Malgrat les contradiccions i lentitud d'aquesta revolució, els passos que s'han donat en tan sols un any ja estan tenint importants conseqüències.

Una d'aquestes conseqüències es l'obertura als coneixements de la comunitat científica internacional, que són les teories i pràctiques dialògiques que AEPA no ha deixat de desenvolupar durant aquests 25 anys, anant a contracorrent i escrivint una història de compromís ètic i nivell científic que ja està començant a omplir pàgines de la Història i n'omplirà moltes més en el futur

Una d'aquestes conseqüències es l'obertura als coneixements de la comunitat científica internacional, que són les teories i pràctiques dialògiques que AEPA no ha deixat de desenvolupar durant aquests 25 anys, anant a contracorrent i escrivint una història de compromís ètic i nivell científic que ja està començant a omplir pàgines de la Història i n'omplirà moltes més en el futur. Ara que estem recuperant la nostra memòria històrica, tot acabarà sortint a la llum i, entre aquest tot, hi ha les diferents actuacions que els diferents col·lectius i persones han tingut en cada moment de tot aquest procés.

En un article de **PAPERS** dels anys vuitanta, es desenvolupaven les etapes de l'adulthood segons Erikson. La tercera i última, la maduresa s'estructura en torn al conflicte integració

versus desesperació, segons vegis a la darrera etapa de la teva adulthood que has aconseguit o no realitzar els ideals de la teva joventut, segons vegis que el que hages fet té o no sentit, segons hages fet obres rellevants en la teva vida personal i professional. L'AEPA i les persones que han sigut el seu fil conductor, com l'Esther, poden sentir-se orgulloses, al menys tant com ho faran els seus descendents quan vegin les seves actuacions en els llibres d'Història.

Ramon Flecha
Doctor Honoris Causa per la Universitat de Vest Timisoara

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

8

L'AEPA. Vint-i-cinc anys de tasca formativa per a l'educació de persones adultes

Montse Fisas

Durant les dècades dels 70 i 80 i com a resultat de la inquietud de professors i professores que tenien experiència i treballaven en educació de persones adultes es veu la necessitat de crear grups de treball i organitzar formació específica per a millorar les pràctiques educatives amb persones adultes. Fruit d'aquesta necessitat s'iniciaren jornades, cursos i tallers en diferents marcs: en les escoles d'estiu de mestres com Rosa Sensat, organitzant Jornades d'educació d'adults a Catalunya i impulsant-les a l'Estat espanyol.

En tots els casos la formació va adreçada les persones que treballen en l'educació de persones adultes per a avançar en recursos, materials i eines específiques per la formació en l'adultesa. En aquells anys l'educació de persones adultes (EPA) encara era considerada com la segona oportunitat per a les persones que no havien anat a l'escola en les edats "corresponents" i per tant era considerada com una educació compensatòria.

Així, moltes de les persones que tenen experiència en l'educació d'adults s'ajunten per analitzar i aprendre de models més avançats d'EPA¹ que ja fa anys que funcionen a Europa: s'organitzen els primers grups que fan recerca específica en educació de persones adultes, inexistent fins al moment al nostre país.

A aquest nivell l'impuls que representa per a l'educació de persones adultes a casa nostra és molt important. S'organitza la formació dels professors d'adults al voltant del concepte d'educació permanent i al llarg de tota la vida, el desenvolupament de l'aprenentatge durant la vida adulta, els diferents estils d'aprenentatge i s'avança cap a un model d'especificitat de formació de persones adultes que inclou la perspectiva social de l'educació i supera la pràctica "escolaritzada" de la compensatòria.

Al mateix temps en el marc de l'AEPA i de persones que implicades en educació de persones adultes es promou la creació de grups de treball per a l'elaboració de materials didàctics i mètodes per a l'educació bàsica. Així neixen i es creen materials d'alfabetització com "La Palabra", per a persones neolectores i dels nivells de Certificat. Al mateix temps també s'elaboren materials per a l'ensenyament de la llengua i la literatura, les matemàtiques, les ciències socials, etc. per a l'obtenció del Graduat Escolar, específics per a persones adultes.

A la mateixa època i amb l'objectiu de crear un espai anual d'intercanvi d'experiències, difusió i promoció de l'educació de persones adultes s'inicien les "Festes de la

Primavera d'educació d'adults". El sentit d'aquestes, més enllà de les trobades entre participants -ensenyants i aprendents-, és el de obrir les portes de l'educació de persones adultes a la societat en diferents ciutats, pobles i barris de Catalunya de manera lúdico-festiva, però també testimonial i reivindicativa de la necessitat de dignificació i millora de l'educació de persones adultes a casa nostra.

Més endavant, durant els anys noranta des de l'AEPA es consolida la formació en el marc de les escoles d'estiu de mestres de Rosa Sensat com a motor de la renovació pedagògica en EPA a través de cursos adreçats a ensenyants amb experiència i també nous al camp de l'educació de persones adultes amb cursos com *Introducció al camp de l'educació de persones adultes*, *Materials per a la formació bàsica*, *Formació bàsica d'adults i inserció laboral el paper del territori*, *Formació de la llengua per a persones immigrades*, entre d'altres.

Durant al darrera dècada del segle XX el paper de l'AEPA és el d'impulsor en l'organització de les diferents edicions de les *Jornadas Nacionales de Educación de Adultos* quan en el marc de las *Jornadas Estatales de educación de Adultos* de Saragossa neix el que serà la Declaració dels Drets de les Persones Participants en Educació de Persones Adultes, reconeguda internacionalment i recollida en la CONFINTEA V² (Hamburg, 1997). Seguint el mateix esperit l'any 2000 es dona suport a la creació i el funcionament de la REDA (*Red de Educación Democrática de Personas Adultas*) de l'Estat espanyol, en la que continua implicada fins a l'actualitat en l'organització anual estatal de las *Escuelas de Verano de Educación de Personas Adultas* i de les *Trijornadas* (cada tres anys) impulsant el Model Social i Democràtic d'Educació de Persones Adultes.

Durant tots aquests anys les persones de l'AEPA han fet i organitzat la formació en diferents espais i contextos:

Han participat i fet formació en màsters i postgraus, el primer dels quals organitzat el 1989 a la Universitat de Barcelona "Màster d'Educació d'Adults", del que vaig aprendre els conceptes i continguts més importants i renovadors sobre la investigació i la pràctica en educació de persones adultes; d'altres per a la inserció laboral, formació bàsica de persones adultes, etc. en diferents universitats i comunitats autònomes de l'Estat espanyol i el darrer a nivell europeu "European Master in Adult Education-EMAE", desenvolupat per vuit universitats de set països.

Han participat en xerrades i conferències sobre educació de persones adultes jornades i congressos organitzats per

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

9

ajuntaments, Diputació, universitats i administració. Assessorament i col·laboració amb entitats educatives, culturals i de desenvolupament social, etc. i amb l'Administració. Organització i suport a jornades d'Intercanvi d'experiències, suport pedagògic a entitats, centres i municipis (en plans locals d'EPA).

Actualment les persones de l'AEPA participa en la recerca i suport de l'educació de persones adultes a Catalunya i la formació de professionals des de la docència a les universitats, manté la publicació de la revista específica en educació de persones adultes *Papers d'Educació de Persones Adultes*, participa en l'Escola d'Estiu de l'Educació de Persones Adultes unitària de Catalunya adreçada a professorat, conjuntament amb la Federació d'Associacions Culturals i Educatives de Persones Adultes (FACEPA) amb qui comparteix projectes de recerca i d'intercanvi sobre EPA internacionals entre moltes altres activitats.

Totes les activitats que actualment desenvolupa l'AEPA estan adreçades a promoure una alternativa oberta a l'educació i a la participació cultural de les persones adultes, que aglutini tot tipus d'iniciatives públiques, tant institucionals com populars, dins d'un concepte de servei públic caracteritzat per l'absència de lucre, la gestió democràtica, el pluralisme ideològic, l'obertura a l'entorn i la qualitat pedagògica. Donar a conèixer les possibilitats existents per a la població adulta en la formació al llarg de la vida. Difondre i desenvolupar el Model Social i Democràtic d'Educació de Persones Adultes. Potenciar l'accés als recursos educatius i culturals de totes les persones adultes, fonamentalment dels sectors socials més desfavorits (dones, immigrants, persones aturades, joves,...), per tal de combatre les desigualtats culturals i educatives. Promoure currículums específics d'Educació de Persones Adultes.

Això es desenvolupa a través del recolzament i l'orientació pedagògica a entitats mitjançant una atenció personalitzada i complimentada amb el Centre de Documentació d'educació de persones adultes instal·lat a la seu de l'AEPA, on els professionals, participants i voluntaris d'educació d'adults es poden adreçar per a consultar llibres i material didàctic per alfabetització, formació instrumental, cultural... Mitjançant la coordinació amb altres entitats de l'Estat espanyol l'AEPA participa en el moviment associatiu de Persones Adultes recolzant congressos i activitats organitzades per FACEPA. Col·laboració amb la Universitat mitjançant debats, xerrades i seminaris sobre formació d'adults

S'organitza la formació dels professors d'adults al voltant del concepte d'educació permanent i al llarg de tota la vida, el desenvolupament de l'aprenentatge durant la vida adulta, els diferents estils d'aprenentatge i s'avança cap a un model d'especificitat de formació de persones adultes que inclou la perspectiva social de l'educació i supera la pràctica "escolaritzada" de la compensatòria

per donar a conèixer el model participatiu i democràtic d'educació de persones adultes. Participant en les escoles d'estiu de CONFAPEA i dins del marc dels moviments de renovació pedagògica de Catalunya. Els Grups de debat – formació mitjançant xerrades, seminaris o cursos per a reflexionar sobre temes específics com a legislació, gestió dels centres, formació, materials didàctics i el paper de l'educació de persones adultes dins de la nostra societat i el dels/les educadors/es en la mateixa.

En resum, l'AEPA ha estat durant aquests 25 anys motor de l'educació de persones adultes a Catalunya, a l'Estat espanyol i fora a partir de la formació de formadors, la difusió i l'impuls de propostes per a una edu-

cació de persones adultes social i democràtica, al servei de les persones aprenents participants.

Montse Fisas
Professora del CFA Jaume Tuset de Ripollet

NOTES

1. EPA: acrònim utilitzat per anomenar Educació de Persones Adultes però que no sempre s'utilitza en el mateix sentit. Es podria dir que prové del moviment impulsor del concepte d'Educació Permanent d'Adults. Durant els anys 80 i 90 EPA s'utilitzava per denominar *Educació Permanent de Persones Adultes* fent l'èmfasi en el sentit de l'educació per a tota la vida a diferència d'EA (*Educació d'Adults*).
2. La CONFINTEA V que es va celebrar a Hamburg el 1997 fou la Cinquena Conferència Internacional d'Educació de persones Adultes amb el tema: *L'aprenentatge d'adults. Una clau per al segle XXI*. En cada edició de la CONFINTEA, emparada i organitzada per la UNESCO, es treballa sobre diferents temes amb la finalitat d'impulsar internacionalment millores per a l'educació de persones adultes. La CONFINTEA VI es celebrarà el maig de 2009 a Belém (Brasil) amb el lema: *Viure i aprendre per a un futur viable - El poder de l'aprenentatge en les persones adultes*. Aquesta edició té com a finalitat renovar l'impuls internacional a l'aprenentatge i l'educació de persones adultes, i omplir l'esquerda existent entre la visió i el discurs, per una banda, i la falta de polítiques sistemàtiques i eficaces i de condicions per a l'aprenentatge i l'educació de persones adultes, per l'altra.

Papers d'Educació de Persones Adultes fa 25 anys

Andreu Pagès

La revista que teniu a les mans, **PAPERS D'EDUCACIÓ DE PERSONES ADULTES**, compleix 25 anys, al mateix temps que l'AEPA. És un moment important per fer el punt del que ha estat la revista durant aquest període.

PAPERS és una revista modesta en llengua catalana que ha publicat 58 números, que té una tirada de 1.000 exemplars distribuïts a la xarxa pública de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, a les escoles d'adults i a les persones subscriptores.

Però malgrat la seva modèstia, aquesta és una revista important. Vista en perspectiva al llarg d'aquests 58 números, la nostra revista reflecteix l'evolució de la formació d'adults al nostre país.

Diverses són les raons que permeten justificar l'afirmació anterior:

En primer lloc, pel seu contingut. Al llarg d'aquests anys s'han tractat a **PAPERS** totes les qüestions teòriques que afecten a la formació d'adults, ha reflectit experiències de tots els àmbits i sectors, ha recollit aportacions de professionals de Catalunya, de la resta dels Països catalans, d'Espanya i d'altres països. També ha reflectit regularment les experiències de nous públics de la formació d'adults, ha reflectit experiències diferents a les

de la formació reglada. Ha donat la paraula als participants de les activitats de formació, ha cercat noves experiències de formació com les de les famílies, etc.

En segon lloc, a la revista han col·laborat escrivint articles més de 300 persones. Algunes d'aquestes persones són professionals de la formació d'adults o relacionats amb ella, però molts d'altres són professors d'universitat, experts, participants a les activitats de formació, representants de l'Administració o de partits polítics o del món associatiu. La major part dels nostres col·laboradors viuen a Catalunya, també hem tingut col·laboracions de fora del Principat: País Valencià, les Illes, Estat espanyol o a l'estranger.

En tercer lloc, s'han fet un centenar ben llarg recensions de llibres que han permès reflectir les novetats editorials relacionades amb la formació de persones adultes.

En resum, durant aquests 25 anys la revista **PAPERS** ha reflectit l'evolució de la formació d'adults a Catalunya i al món. Esperem que pugui continuar aquesta tasca, com a mínim, uns altres vint-i-cinc anys.

Andreu Pagès
Mestre d'educació de persones adultes

Vista en perspectiva al llarg d'aquests 58 números, la nostra revista reflecteix l'evolució de la formació d'adults al nostre país

PAPERS
d'Educació de Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

11

25 anys de polítiques de formació de persones adultes: una mirada ingènua

Judit Llopart

Ingenu-ènia, 2 adj. Sense dissimulació, d'una franquesa innocent. (DIEC)

Transformacions superficials

La primera impressió que hom té quan es mira el conjunt d'aquests darrers vint-i-cinc anys de les escoles d'adults o, si es vol, de la formació bàsica de persones adultes que depèn directament de la Generalitat, és d'una profunda continuïtat, malgrat els canvis de Departament: Departament d'Ensenyament fins el 1988, Departament de Benestar (amb les seves diferents denominacions) fins el 2004 i Departament d'Educació a partir del 2004. Un centre de formació de persones adultes de l'actualitat o una escola d'adults dels anys vuitanta no han sofert transformacions profundes. Si de cas **transformacions superficials** - tot i que importants - derivades a) dels **canvis en el sistema educatiu obligatori**: pas del Graduat Escolar al Graduat en Secundària, b) dels **canvis recurrents en l'Administració** responsable: pèrdua progressiva de les característiques pròpies de la formació de persones adultes en l'organigrama d'Ensenyament a mitjans dels anys vuitanta, recuperació de la singularitat administrativa a Benestar, i pèrdua de nou de les característiques diferenciadores en aquests darrers anys a Educació, c) transformacions de l'oferta formativa degut a la **millora del nivell d'instrucció de la població**: si abans dominaven els nivells instrumentals, alfabetització, certificat i Graduat, ara hi ha una presència notable de les preparacions als exàmens d'accés a formació professional o a la Universitat, d) transformacions degudes als **canvis tecnològics** i a la pressió de la **llengua vehicular mundial**: informàtica i anglès, cursos molt presents en l'actualitat, i, finalment, e) la influència dels **fluxos migratoris** de les últimes dècades: cursos de català i castellà per a persones immigrades

El Guadiana d'aquests vint-i-cinc anys i més

Algú podria pensar que aquests canvis que cataloguem de superficials no ho són tant i, en part, no deixaria de tenir raó. I a continuació es preguntaria quina és doncs la corrent en profunditat de tot aquest període. La continuïtat és una mena de Guadiana que ha travessat els diferents departaments de la Generalitat responsables de l'educació de persones adultes, les distintes tendències polítiques dels govern d'aquests anys, arribant fins els nostres dies des dels pous de la dictadura.

Si una persona entrés en una escola d'adults dels anys vuitanta trobaria com a professors i professores mestres formats universitàriament en didàctiques, metodologies i activitats dirigides als infants, o llicenciats amb la preparació pedagògica del CAP de l'època. La inspecció era escolar, el calendari escolar, les directrius escolars, els programes escolars reduïts i adaptats a les persones adultes sota criteris personals no explícits ni argumentats. Si aquesta persona vint-i-cinc anys més gran, tornés a entrar en un centre de formació de persones adultes de la Generalitat, segurament amb un pas més vacil·lant, trobaria un "recorte y pega" de les dècades anteriors: mestres formats universitàriament en didàctiques, metodologies

i activitats dirigides als infants o llicenciats amb la preparació pedagògica del CAP del moment. La inspecció escolar, el calendari escolar, les directrius escolars, els programes escolars reduïts i adaptats a les persones adultes sota criteris personals no explícits ni argumentats. Potser una diferència menor: els centres d'avui tenen més control burocràtic, cosa que enerva sovint els professionals, quan no veuen més que la mà desconfiada de l'Administració a sobre de la seva feina.

Un centre de formació de persones adultes de l'actualitat o una escola d'adults dels anys vuitanta no han sofert transformacions profundes

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

12

TEMES A DEBAT

Segona oportunitat, o educació per a una ciutadania particip-activa?

That -continua sent- the question

Qualsevol procés educatiu ha de valorar-se pel seu objectiu, el seu programa, l'organització, l'avaluació i la coherència interna de tots aquests factors. El patró que ha regit la formació de persones adultes és el de **segona oportunitat** per obtenir o completar els estudis inacabats en "el seu moment". Per això, com s'ha dit en els paràgrafs anteriors, es fa amb els mateixos professionals de l'escola obligatòria, una organització similar a la primària i secundària, el mateix programa amb algunes reduccions, i durant tots aquests anys amb una única avaluació de la correspondència del model "segona oportunitat" amb les necessitats de la societat actual i dels subjectes adults feta l'any 2005. A la vista del nul cas que se li ha fet en el redactat del projecte de Llei d'Educació de Catalunya, cal suposar que aquesta avaluació dorm el són dels justos a un calaix del Consell

Superior d'Avaluació del Departament d'Educació, organisme oficial que la va encarregar. Aquest patró té com a conseqüència una certa sensació, un regust apreciable d'**assistencialisme** i marginalitat induïda. I d'ineficiència, vist els resultats comparatius amb altres països. I d'indiferència davant les propostes desateses de la UNESCO, les resolucions no considerades de la UE o l'Agenda oblidada de Lisboa.

Hi ha una alternativa inèdita en tots aquests anys, que s'ha anat reivindicant des dels sectors minoritaris preocupats per la igualtat d'oportunitats culturals de la població, per la convivència ciutadana i la construcció activa de la societat: la formació de persones adultes com a **educació per a una ciutadania particip-activa**. Aquesta alternativa

a) partiria de la necessitat de reflexionar sobre la formació base que necessiten els ciutadans en l'època actual, valorant l'important component acadèmic en el seu just nivell;

b) programaria de forma modular, establint itineraris que permetessin obtenir el títol elemental del sistema educatiu i la continuïtat en els estudis, però també obrint la possibilitat a qualsevol persona adulta, amb qualsevol formació prèvia, de posar-se al dia en temes d'actualitat;

c) demanaria a les universitats una formació pedagògica específica pels futurs professionals que han d'ensenyar/aprendre amb persones adultes;

d) seleccionaria aquells professionals més preparats en la matèria a ensenyar i en la psicopedagogia adulta;

e) organitzaria el temps dels estudis de forma extensiva o intensiva per tal de facilitar el màxim possible l'assistència de les persones adultes;

f) organitzaria els centres des de la perspectiva de possibilitar la participació de tots els implicats en tots els òrgans de decisió interna i, alhora, dissenyaria la participació externa del centre com a element educatiu fonamental: intra i exo participació reforçant-se mútuament en funció de l'objectiu principal, educar en una ciutadania particip-activa,

g) la participació externa del centre estimularia o crearia xarxes amb totes les instàncies educatives del territori, en especial amb les que tenen com a subjecte a persones adultes, per tal de complementar-se i racionalitzar els esforços;

h) avaluaria periòdicament tot el procés per ajustar-lo als canvis socials, les necessitats del territori i els objectius proposats.

Aquesta alternativa podria trencar els motllos de l'assistencialisme i la marginalitat induïda i hauria de ser un node d'una xarxa adulta d'educació actuant al territori. Faria seva la cita de Roosevelt: "és de sentit

comú adoptar un mètode i provar-lo. Si falla, cal admetre-ho honestament i provar un altre. Però, sobre tot, fes alguna cosa". No et mantinguis – podria continuar – repetint anys i anys el que ja ha demostrat la seva poca adequació a la realitat.

La primera transició: els pas a Benestar

L'agost de l'any 1988, la formació bàsica de persones adultes passa a formar part del Departament de Benestar. Durant alguns anys els sectors més implicats creuen possible una alternativa al patró clàssic. Són els anys que giren al voltant de la redacció de la nova llei de formació d'adults (1991). Els punts claus d'aquesta llei eren a) el **caràcter específic** de la formació de persones adultes, que té repercussions en l'organització dels aprenentatges i dels centres; b) la necessitat d'**articular els tres grans àmbits**, formació bàsica, laboral i cultural; c) l'obligació del govern d'establir un **Programa General** de formació d'adults, revisat anualment; d) la creació de la **Comissió Interdepartamental**, possible embrió d'un òrgan de concertació entre els diferents Departaments de la Generalitat que fan polítiques de formació amb persones adultes; e) la continuació del **Consell Assessor** de Formació d'Adults, que podria haver estat un primer pas per trencar la marginalitat social de la formació bàsica en edat adulta; f) animar els municipis a establir **Plans Locals** de Educació/Formació Permanent.

Aquesta llei per poder-se desenvolupar requeria d'unes grans dots de negociació, per una banda amb els departaments de la Generalitat i amb els municipis, responsables dels diferents àmbits de la formació d'adults i, per l'altra, amb les forces corporatives que defensarien la

Hi ha una alternativa inèdita en tots aquests anys: la formació de persones adultes com a educació per a una ciutadania particip-activa

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

13

inèrcia de les pràctiques inveterades amb l'argument – no concloent - de la defensa del professionals. Especialment les negociacions s'havien de realitzar amb el Departament d'Ensenyament de qui depenia orgànicament el professorat, les titulacions, l'aprovació dels programes corresponents i la inspecció. Cal suposar les resistències i entrebancs que hi van haver, molts i continuats per part d'aquest Departament, quan, a més, la *finezza* negociadora de l'altra costat no era una qualitat destacable. Però alhora la Direcció General de Formació d'Adults **necessitava singularitzar-se** per reivindicar el trencament amb l'etapa anterior i donar sentit a la seva pròpia existència.

L'any 1992 una Ordre publicada al DOGC obria la porta a una inspecció específica dels centres i programes de formació de persones adultes des de Benestar. Mai no es va dur a terme el concurs corresponent, malgrat la seva publicació oficial. El procés de singularització quedava estroncat d'arrel i començava una etapa contradictòria en què es feia ensenyament des de Benestar amb totes les paradoxes que això evidentment suposa. El Decret de Centres de l'any 1994 significa l'aterratge frustrat de la singularitat de la formació bàsica de persones adultes. L'avió s'havia posat en rotatge amb la Llei de Formació d'Adults, però els *flappers* per remuntar el vol no es van obrir, els pilots no van ser capaços de trobar alternatives, els tècnics de fora estaven dividits, entre solucionar el problema o posar silicona als mecanismes, els primers no tenien un pes suficient, van guanyar els de la silicona, i finalment l'avió va tornar a la mateixa pista de sempre, sense haver pogut aixecar el vol.

La Llei no s'ha desenvolupat mai des del punt de vista de la singularitat alternativa que es planteja en aquest article, i que amarava l'esperit de la llei en consonància amb les instàncies internacionals. En alguns casos no s'ha desenvolupat gens: no hi ha hagut en aquests disset anys un Programa de Govern de Formació de persones adultes, si exceptuem algun petit esbós del primer any i escaig. En altres casos s'ha desenvolupat en tres etapes o, millor, en un pla inclinat que ha passat des d'un cert to vital inicial, passant per una subsistència formal, fins

l'agonia de l'encefalograma pla. És el cas de la Comissió Interdepartamental i el Consell Assessor. Finalment, el bon desig dels plans locals d'educació permanent que manifesta la Llei, quan s'han dut a terme, han estat fruit més de la intervenció d'institucions externes a la Generalitat com la Diputació de Barcelona o els propis municipis, que un desenvolupament pròpiament dit de la Llei.

Quantifiquem a tall d'exemple això que s'ha qualificat com a pas del to vital a l'encefalograma pla. El Consell Assessor de Formació d'Adults al llarg d'aquests disset anys ha realitzat 78 reunions entre plenaris i comissions. Des de 1989 a 1994, cinc anys i escaig, va fer més de la meitat de reunions, 47. En els cinc anys següents, 29. Des del 2000 al 2008, nou anys, 2. Des del 2004 fins el moment d'escriure, cap: encefalograma pla, malgrat que per llei s'havien de realitzar al menys dues reunions plenàries a l'any.

La segona transició: el pas a Educació

En aquest trànsit, esperat amb il·lusió per alguns sectors, amb expectatives per altres i amb interrogants per tots, atès que no significava només un canvi de Departament sinó també un canvi de signe polític, van existir segurament una sèrie de pre-judicis no contrastats amb la realitat, sempre més complexa que la que sovint es contempla amb certa malfiança des de les administracions.

Primer perjudici, confondre **especificitat** de la formació de persones adultes amb demanda de **privilegis** per part dels professionals. Conseqüència, com que no s'està disposat a donar privilegis, no es vol considerar específica la formació de persones adultes i es fa entrar amb calçador en l'organigrama preestablert del Departament d'Educació, malgrat tot l'engranatge grinyoli per les dues bandes. Els centres i els professionals de persones adultes representen una petita minoria en el conjunt del Departament, l'engranatge departamental, doncs, esdevé una piconadora de l'especificitat adulta perpetrada per la pròpia estructura del Departament que -recordem-ho- tracta fonamentalment de la gestió escolar dels centres i programes per a infants i adolescents. Per exemple, es donen instruccions sobre prematriculacions seguint el model escolar, quan tothom

El Consell Assessor de Formació d'Adults al llarg d'aquests disset anys ha realitzat 78 reunions entre plenaris i comissions. Des de 1989 a 1994 va fer més de la meitat de reunions, 47. En els cinc anys següents, 29. Des del 2000 al 2008, 2. Des del 2004 fins el moment d'escriure, cap: encefalograma pla, malgrat que per llei s'havien de realitzar al menys dues reunions plenàries a l'any

pot intuir que les prematrícules de persones adultes el mes de juny poden tenir tantes excepcions el mes de setembre, que obliguin als centres a feines burocràtiques duplicades i innecessàries. A més, les eines informàtiques que segueixen a tota actuació homogeneïtzadora, si no estan ben dissenyades –i difícilment ho estaran quan parlem d’usuaris minoritaris– provoquen més problemes que no pas ressolen. Un altre exemple més greu, s’instaura una llista única d’interinatge i substitucions en cas de malaltia dels professorat. Això significa que una mestra pot avui fer una substitució a una classe de primària, d’aquí poc ensenyar català a un grup d’immigrants o naturals als primers mòduls de secundària adulta, després tornar a primària, per acabar preparant alumnes per a l’examen d’accés a la Universitat.

En segon lloc. És veritat que l’etapa anterior des d’una singularitat

sui generis havia permès un grau d’autarquia dels centres i dotava d’escassa consistència a les directrius emanades. Aquesta situació es contemplava des de l’exterior com un desori total i per reacció quan es fa el traspàs no s’entén que entre l’autarquia i la **homogeneïtzació burocràtica** existeixen termes mitjos més vàlids com l’**autonomia** dels centres i la **flexibilitat** en l’aplicació de les normes. (És difícil d’entendre que poc temps després l’autonomia i la flexibilització hagin estat consagrades pel Projecte de LEC). Aquestes normatives burocràtiques –tothom pel mateix adreçador–, tenen talons d’Aquil·les. Obliguen als centres o professionals més preocupats i amatents a “dobles comptabilitats” amb el desgast que això suposa. Però és el millor dels cassos. Perquè també enforteixen la postura corporativista del mínim esforç, davant del que es considera com un desconeixement i allunyament incomprensible del dia a dia dels centres, per part de l’administració. A més totes les activitats culturals que es feien als centres, no regulades i discutibles en alguns casos, es regulen de forma dràstica: es suprimeixen. Perquè no hi hagi males herbes, seguint la coneguda paràbola bíblica, es decideix arrencar-ho tot i així desapareixen les males herbes. I, és clar, el gra bo també.

El penell oxidat no troba el nord: tercer pre-judici

En el fons d’aquesta decisió hi ha un tema conceptual o d’objectius programàtics fonamentals, que ja hem assenyalat al començament d’aquest article. Quin és l’horitzó que es pretén per a la formació bàsica de persones adultes? Quina és la seva missió? Afavorir *només* la pos-

sibilitat de que una persona adulta pugui completar o continuar els estudis: **perspectiva acadèmica**; o que les persones adultes obtinguin les competències instrumentals per treballar a l’empresa amb una productivitat més gran: **perspectiva economicista neoliberal**; o a més d’això, *també i en primer lloc* que puguin ser ciutadans i ciutadanes de ple dret, actius en la construcció de la ciutat comuna, tenint criteri per respondre davant els diversos inputs de la vida: **perspectiva social i educadora**?

L’acord del Departament d’Educació amb els sindicats de finals del 2006 consagra la perspectiva acadèmica, quan regula l’oferta educativa a canvi d’unes millores laborals. El Document de Bases per a la Llei d’Educació Permanent de Catalunya d’octubre de 2005 beneeix la postura economicista, quan només considera alumnes matriculables les

persones adultes en

edat laboral, de 18 a 65 anys. Aquell mateix any havia hagut un intent de suprimir dels programes informàtics la minoria de majors de 65 anys presents als centres. La perspectiva cultural i ciutadana, educar per a la vida i la convivència, educar en i per a la democràcia deliberativa, en canvi, no ha estat contemplada mai. Ni a la formació bàsica, ni en cap programa formatiu en que el subjecte sigui persona adulta. Amb un exemple. Quan es lamenten els morts de la carretera i s’estimula una educació vial a primària i secundària, caldrà esperar 20, 30 o 40 anys perquè els infants es facin adults i conductors i, en el millor dels casos, aquesta educació doni els seus fruits. Quan morts caldrà comptabilitzar en el deure d’aquesta política? No podria formar part *també* d’una educació **bàsica** adulta, ja que tots els conductors, homes i dones, són persones adultes?

El projecte de Llei d’Educació de Catalunya en tràmit parlamentari en el moment de redactar aquest article demostra una Llei no desenvolupada, ignora el document de bases citat que era el preàmbul per a una llei futura i no té en compte l’anàlisi fet pel Consell Superior d’Educació, dedica quatre articles a l’educació de persones adultes en la línia de la tradició que ens ve de la dictadura, i al marge de les directrius i les pràctiques europees més positives, rebaixa les expectatives de lleis com la LOGSE o la LO. És un exponent més d’una crisi profunda de creativitat, innovació i coratge? Esperem que sigui esmenat.

Judit Llopart
Mestra d’adults

El projecte de Llei d’Educació de Catalunya dedica quatre articles a l’educació de persones adultes en la línia de la tradició que ens ve de la dictadura, i al marge de les directrius i les pràctiques europees més positives

PAPERS
d’Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

15

25 anys de l'AEPA: Cronologia dels fets rellevants de l'Associació en la història d'aquests anys d'EPA a Catalunya

Núria Valls

Moment històric en EA

- Al 1977-79 es consolida la Fundació de l'EA, que ja venia funcionant a través del moviment veïnal, assembleari de barris, moviments progressistes...
- Es concreta amb la creació de les escoles d'adults als barris obrers i/o suburbials: La Verneda-Sant Martí, Can Serra, Sabadell, Santa Coloma de Gramanet, etc.
- L'any 1982 es crea el Servei de Formació d'Adults a la Generalitat de Catalunya.

1978-1983

Fets importants a l'AEPA

- Al 1982 es creen l'AEPA (Associació d'Educació Permanent d'Adults) i El Roure (Cooperativa d'Educació i Cultura) amb el suport d'ESICO i Serveis de Cultura Popular.
- L'any 1983 tenen lloc, organitzades per l'AEPA, les primeres Jornades d'educació Permanent d'Adults, amb l'objectiu de trencar la dependència del sistema escolar i la inclusió de la formació bàsica d'adults en un projecte global que inclogués: la formació ocupacional i les activitats culturals fomentadores de la participació ciutadana.

- Té lloc al 1985 la *Cuarta Conferencia Internacional sobre la Educación de Adultos. El desarrollo de la educación de adultos: aspectos y tendencias*.
- L'informe sobre educació publicat per l'OCDE l'any 1986 fa referència a l'educació d'adults a Espanya, considerant-la una prioritat per a l'administració, situant-la en tres eixos:
 - * Oferir oportunitats per a aquelles persones que tenien estudis incomplets o n'estaven mancats.
 - * La necessitat de ciutadans actius i ben informats preparats per a la democràcia.
 - * La importància d'una bona formació per a la població treballadora.
 - Es publica el *Libro blanco. Educación de Adultos* a partir dels principis de la declaració de la UNESCO.
 - Se celebra el 1989 el Primer Congrés Internacional de Formació d'adults de Catalunya.
 - MEC.1990. LOGSE. (*Ley Orgánica 1/1990 de 3 de octubre de Ordenación General del Sistema Educativo*) B.O.E. 4-10-90 Madrid.

- Participació de l'AEPA a les *I Jornadas estatales de Educación de Adultos*, celebrades a Madrid el desembre de 1984.
- Festes Primavera de les Escoles d'Adults de Catalunya:
 - * 1985. Poble Espanyol a Barcelona
 - * 1986. Poble Espanyol a Barcelona
 - * 1987. Figueres
 - * 1988. L'Hospitalet de Llobregat
 - * 1989. Vilanova i la Geltrú
 - * 1990. Sabadell

1984-1990

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

16

Moment històric en EA

- Generalitat de Catalunya. *Llei de Formació d'Adults a Catalunya* 3/1991 de 18 de març.
- DOGC (Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya). 1991. *Decret 154/1991 de 16 de juliol, de la Comissió Interdepartamental per a la Formació d'Adults*. Departament de Benestar Social. Generalitat de Catalunya. Núm. 1490-6-9-1991.
- DOGC (Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya). 1992. *Decret de Centres de Formació d'Adults*. Departament de Benestar Social. Generalitat de Catalunya.
- Presentació del CREA (Centre de Recerca d'Educació d'Adults), organisme autònom de la UB.
- Universitat de Barcelona. 1994. *Congreso Internacional. Nuevas Perspectivas Críticas en Educación. Comunicaciones*. Barcelona: Fundació Bosch i Gimpera.
- Generalitat de Catalunya 1995. Segon Congrés Internacional de Formació d'Adults a Catalunya. Barcelona. Departament de Benestar Social.
- Generalitat de Catalunya. 1996. Conferència Paneuropea sobre l'Educació i la Formació d'Adults. Barcelona. Departament de Benestar Social. Direcció General de Formació d'Adults.
- Any europeu de l'educació i formació al llarg de la vida.
- UNESCO 1997. CONFINTEA. Conferència d'Hamburg. *V Conferencia Internacional de Educación de las Personas Adultas. 14-18 julio*. Hamburg: Unesco.

Fets importants a l'AEPA

- Desembre 1991. Jornades tècniques per al desenvolupament de la LOGSE en l'educació d'Adults. S'organitzen a l'AEPA conjuntament amb la FAEA (*Federación de Asociaciones de Educación de Adultos*). En aquestes Jornades es reclama un títol bàsic específic d'adults: GESO.
- Juliol de l'11 al 15 1994. Cursos de Formació en Educació de Persones Adultes, organitza AEPA en el marc de l'Escola d'Estiu de Rosa Sensat.
- 1995. participació de l'AEPA en la fundació de FACEPA (*Federació d'Associacions Culturals i Educatives de Persones Adultes a Catalunya*).
- Abril, 27 de 1995. Jornada sobre el GES (Graduat en Educació Secundària) organitza conjuntament amb la FACEPA.
- Octubre 1995. *Congreso de educación de personas Adultas: Una necesidad social*. Organitzen l'AEPA conjuntament amb la FAEA.
- Maig 1997. Acte de comiat a Paulo Freire a l'Aula Magna de la universitat de Barcelona. Organitzen UB i FACEPA.
- Juliol 1997 participació de l'AEPA al curs de Formació de la 32a Escola d'Estiu de Rosa Sensat.
- Festes Primavera de les Escoles d'Adults de Catalunya:
 - * 1991 Olot
 - * 1992 Manresa
 - * 1993 Parc de la Ciutadella de Barcelona
 - * 1994 Premià
 - * 1996 Parc de Can Fabra a Sant Andreu (Barcelona)

1991-1997

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

17

Moment històric en EA

- MEC. 2002. LOCE (*Ley Orgánica 10/2002, de 23 de diciembre, de Calidad de la Educación*).
- Any 2000. I Jornades de treball d'àmbit estatal: llicenciatura en formació de persones adultes: *Un nou títol per a un nou segle*. Universitat de Barcelona.
- L'any 2000 tenen lloc les I Trijornadas de Educación democrática de personas adultas, organitzades pel Grupo 90 i amb la col·laboració d'AEDA i FAPEA.
- Any 2001. II Jornades de treball d'àmbit estatal: llicenciatura en formació de persones adultes: *Licenciatura en formación de personas adultas*. UNED.
- Jornades *Canvi Educatiu i Social. Dones i transformacions socials*. CREA. UB.
- 2001 Any europeu de les llengües.
- 2002 Seminari de recerca: *Veus, ciutadania i diàleg*. ETGACE. UB.
- De l'1 al 5 de juliol 2002. I Escola d'Estiu de benestar social.
- Juliol 2002. II Trijornadas en Educación Democrática de Personas Adultas.
- Novembre 2002. IV Jornades *Canvi educatiu i social*. CREA. UB. Entre altres, es va treballar el tema *Un altre món és possible*.
- Novembre 2002. III Congrés sobre la Immigració a Espanya: contextos i alternatives. Granada.
- Abril 2003. IV Jornades *Canvi educatiu i Social: Comunitats d'aprenentatge: qualitat per a tots i totes*. CREA UB.
- Juny/juliol 2003. 2a Escola d'Estiu de Formació d'Adults. Direcció General de Formació d'Adults.
- Octubre 2004 VI Jornades *Canvi Educatiu i Social: Socialització preventiva de la violència de gènere*. CREA. UB.

Fets importants a l'AEPA

- 27 de febrer 1999. I Congrés d'alfabetitzants a Sant Boi, organitzat per FACEPA.
- Març, 19 de 1998. *Poemes i cançons de Federico García Lorca* en el cicle de Freire a la UB (FACEPA).
- Març de 1998 es publica a la revista **PAPERS** número 29 el *Manifest sobre la situació de l'educació de persones adultes a Catalunya*.
- Març 1988. Es publica a la revista **PAPERS** número 29 el *Model d'educació de persones adultes AEPA*.
- Juny 1998. AEPA forma part de l'equip investigador del projecte APEL (*Assessment of Prior Experiential Learning*) sobre l'acreditació de l'experiència en les persones adultes.
- Juliol de l'1 al 14 1998. participació als cursos de l'Escola d'Estiu de Rosa Sensat.
- I Congrés de Tertúlies Literàries Dialògiques, on AEPA participa organitzada amb FACEPA.
- Juliol, 6-7 del 2000. es crea la REDA (*Red de Educación Democrática de personas adultas*), xarxa estatal per a l'educació d'adults.
- FACEPA. 1999. Declaració dels Drets de les Persones Participants a l'Educació de Persones Adultes.
- Juliol de 1999 participació als cursos de la 34a Escola d'Estiu de Rosa Sensat
- Any 2000. II Congrés de participants en alfabetització.
- Any 2001. III Congrés de participants en alfabetització a Vitòria-Gasteiz.
- II Congrés de Tertúlies Literàries Dialògiques a les Cotxeres de Sants (Barcelona).
- Juliol 2001. Escola d'Estiu de la REDA.
- Any 2001. Creació del Grup de treball sobre Multiculturalitat.
- Juliol 2002. Escola d'Estiu EDA. *Mundialització i diàleg entre cultures*.
- Març 2003. V Congrés de persones participants en alfabetització a Fuente Vaqueros (Granada)
- Novembre 2003. III Congrés de Tertúlies Literàries Dialògiques a Madrid.
- Juny 2004. Escuela de Verano. CONFAPEA. Salamanca.
- Octubre 2004. Seminari sobre el projecte europeu *E-Quality*. Organitzat conjuntament per AEPA i FACEPA.
- Festes Primavera de les Escoles d'Adults de Catalunya:
 - * 1998 Parc de Ripollet
 - * 1999 a la Plaça de la Cascada del Parc de la Ciutadella de Barcelona amb el lema. *Cultures en diàleg*.
 - * 2000 Reus amb el lema: *Actuem per la Pau*.
 - * 2001 Parc de la Ciutadella de Barcelona amb el lema: *Dona i educació*.
 - * 2002 Sant Boi de Llobregat amb el lema: *Igualtat de diferències*.
 - * 2003 Plaça Santa Fe a Barcelona amb el lema: *25 anys transformant des de l'Educació de Persones Adultes*.
 - * 2004 Parc de Sant Martí a Barcelona amb el lema: *Educació de Persones Adultes i participació als barris*.

1998-2004

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

18

Moment històric en EA

- Juny 2005. *III Trijornadas en Educación Democrática de Personas Adultas: Educación para la libertad y la transformación social. Los movimientos sociales y la educación a lo largo de toda la vida.* Universidad Carlos III. Madrid.
- Juliol 2005. Escola d'Estiu de l'Educació de Persones Adultes. Facultat de Psicologia de la UB. Organitzada pels Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya.
- Juliol 2007. Escola d'Estiu d'Educació de Persones Adultes: *Veus compartides, projectes compartits.* Organitzada pels Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya.
- Juliol 2008. Escola d'Estiu d'Educació de Persones Adultes.

2005-2009

Fets importants a l'AEPA

- Maig 2005. IV Congrés de Tertúlies Literàries i musicals Dialògiques. Vitòria-Gasteiz.
- Juliol 2005. *IV Escuela de Verano.* CONFAPEA a Madrid.
- Novembre 2005. VI Congrés de persones participants en alfabetització. UAB.
- Juliol 2007. *V Escuela de Verano.* Valladolid. Organitzada per la REDA.
- Desembre 2007. VI Congrés de persones participants en alfabetització a Badajoz. CONFAPEA.
- Juny/juliol 2008. *VI Escuela de Verano de la Educación Democrática de Personas Adultas.* Cuenca. Organitzada per la REDA.
- Festes Primavera de les Escoles d'Adults de Catalunya:
 - * 2005. Ripollet amb el lema: *Educació democràtica per a tothom.*
 - * 2006. Trinitat Nova a Barcelona amb el lema: *Per una educació sense límit d'edat.*
 - * 2007. Rambla Carmen Amaya al Barri del Gornal a l'Hospitalet de Llobregat amb el lema: *Educació Democràtica de Persones Adultes.*
 - * 2008. Nou Barris a Barcelona amb el lema: *Educació Democràtica de Persones Adultes.*

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

19

El Roure: Didàctica i pensament educatiu

Miquel Fort

Quan a mitjans i finals dels anys setanta –quants anys!- del segle XX comença una nova època en l'educació de persones adultes a Catalunya i a tot l'estat, una de les mancances més evidents es la falta de materials didàctics específics. El professorat i les persones voluntàries es troben amb uns materials més aviat acadèmics, allunyats de les necessitats i de la vida de les persones adultes que van a les escoles. És per això que poc després, a partir de les experiències dels primers anys, neix la Cooperativa El Roure. Es tractava de crear una entitat que fos capaç de publicar i de difondre bons materials educatius i didàctics per a l'educació de persones adultes. És per això que durant els primers anys es van publicar una colla de dossiers i materials, especialment per als nivells inicials (alfabetització, neoelectors,...) i per al Graduat Escolar, que responien al que s'estava fent, experimentant i millorant a les escoles. L'entusiasme, el sistema de treball en grup, la revisió constant permetien augmentar-ne la qualitat en cada nova versió.

El pas següent va ser editar alguns d'aquests materials. Potser la fita més important d'aquesta primera època va ser l'edició, l'any 1982, del mètode d'alfabetització La Palabra (amb la corresponent Guia didàctica i un llibret de lectures). La Palabra ha representat un salt qualitatiu en la manera de fer les classes d'alfabetització en el nostre país i en tot l'estat per la seva sistematització, per les orientacions didàctiques que suggeria, per la seva funcionalitat, per la seva base freiriana. Representa, com pocs materials, les orientacions de El Roure: qualitat, experimentació, relació estreta amb les necessitats i les observacions de les persones participants, treball en grup, funcionalitat.

Durant els mateixos anys vuitanta es van publicar els materials per a Certificat, sis dossiers i una guia didàctica, centrats en temes d'interès per a les persones participants en aquest nivell. Posteriorment es va editar el llibre de Matemàtiques (que s'ha anat renovant amb el pas del temps per adequar-lo als nous programes oficials) i el llibre de Llengua castellana, entre d'altres. Paral·lelament es van seguir publicant dossiers diversos de materials de diferents nivells.

Una altra fita important va ser la creació de la col·lecció Apertura. Si en els primers anys era urgent posar a l'abast de tothom materials didàctics de qualitat, de mica en mica es va fer evident que calien també obres de reflexió, investigació, que apropessin les recerques de Catalunya, l'estat o internacionals a les persones, cada cop més, nombroses interessades en una millor formació teòrica, unes bases més sòlides que complementessin el que es feia a les escoles i associacions. Dos sigles de educació de adults va ser el primer títol va ser el primer títol d'aquesta col·lecció. Era una forma d'entroncar el que s'estava fent amb la llarga tradició d'educació popular, oblidada potser, però que es mostrava encara una font important d'inspiració i aprenentatge.

Amb els pas dels anys s'han anat editant molts llibres importants i interessants relacionats especialment amb l'educació permanent però també ampliant el camp a d'altres temes soci-

als i educatius, amb autors de primer ordre. Només per esmentar-ne alguns, podem citar A la sombra de este árbol, de Paulo Freire, Racismo, no gracias, de Ramón Flecha i Jesús Gómez, Perspectivas desde el poder, de Noam Chomsky, Las otras mujeres, de Lúcia Puigvert, Políticas ecológicas en la sociedad del riesgo, d'Ulrich Beck, Violencia de género, de Esther Oliver i Rosa Valls, i molts d'altres. Tot plegat constitueix una feina considerable dedicada a presentar textos importants que incideixen en problemes socials de l'actualitat des d'una perspectiva científica.

El que depararà el futur, evidentment, queda més en-

llà d'aquestes línies, però en tot cas volem saludar el naixement de l'editorial Hipatia que, nascuda recentment, vol presentar obres d'interès social, educatiu i cultural de primer ordre científic. Com més persones, grups i entitats es dediquin a la difusió de textos importants en l'àmbit de les ciències socials, més possibilitats hi haurà de fomentar la reflexió, la renovació i l'acció social i educativa.

Miquel Fort
Professor de l'AFA La Verneda-Sant Martí

Si en els primers anys era urgent posar a l'abast de tothom materials didàctics de qualitat, de mica en mica es va fer evident que calien també obres de reflexió, investigació, que apropessin les recerques de Catalunya, l'estat o internacionals a les persones interessades en una millor formació teòrica

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

20

TEMES A DEBAT

Bones pràctiques: l'Associació Gitana de Dones Drom Kotar Mestipen a la CONFITEA VI

T. Araceli Silva del Pi

L'Associació Gitana de Dones Drom Kotar Mestipen¹ ("Camí de Llibertat" en la llengua dels gitans, el Romani), una vegada més i fent gala al seu nom, va obrir nous horitzons de llibertat per a la dona gitana. En aquesta ocasió de manera internacional, generant transformacions educatives i socials en educació i aprenentatge de persones adultes.

Novament, vaig tenir l'ocasió de comprovar en primera persona com s'està produint aquesta transformació tant des de l'associacionisme gitano de dones com de la dona gitana de forma individual. En paraules de Gomez i Vargas:

Donada l'absència d'una estructura política gitana, les associacions han estat un element clau per a la lluita pels drets bàsics en la supervivència de la nostra cultura. Encara que aquestes associacions tenen recursos limitats i un abast local o regional, han estat una font de representació en les negociacions amb les agències governamentals² (Gómez i Vargas, 2003: 574)

Ha estat a la capital d'Hongria, Budapest, on el dos de Desembre Drom Kotar Mestipen ha estat convidada a participar en la propera VI CONFITEA³ (Conferència Internacional sobre Educació de Persones Adultes), que prepara i coordina l'Institut de la UNESCO⁴ per a l'aprenentatge al llarg de Tota la Vida.

Avui podem dir que superant qualsevol barrera geogràfica i per sobre de la barrera racial, l'associació va assistir a una de les cinc reunions regionals, preparant la Sisena Conferència Internacional sobre l'educació de Persones Adultes que se celebrarà a Belém, Brasil, fet que suposarà la creació a nivell mundial d'un espai de diàleg polític i de promoció de l'educació de Persones Adultes. La propera conferència reunirà als Estats membres de la UNESCO i serà una important plataforma de sensibilització i diàleg sobre polítiques relacionades amb l'aprenentatge i l'educació o formal de les Persones Adultes a nivell mundial.

Allà Drom Kotar Mestipen, va ser particip de la revisió i reflexió sobre les tècniques de l'educació de Persones Adultes, aportant la seva veu sobre la necessitat de reforçar l'educació i els programes de desenvolupament en Aprenentatge de Persones Adultes.

Com va fer Rosa Parks⁵ cinquanta-tres anys abans, les veus de les dones gitanes van trencar estereotips racials i va sembrar la llavor del canvi internacionalment.

Explicant les accions que l'associació porta a terme en l'àrea d'educació en Persones Adultes. El que es va recollir en "el Regional Synthesis Report" (Informe de Síntesi Regional) juntament amb totes les aportacions dels convidats a la conferència i grups de treball.

Per al nostre poble, ha estat molt important que la nostra veu hagi estat i estigui present en debats com el de la CONFITEA, perquè la seva assistència garanteix el canvi cap a la percepció positiva de la nostra cultura i que sigui més fàcil ser dona gitana en la societat del segle XXI. Aquest és el nostre somni. Superar la triple exclusió que patim les dones gitanes: primer per ser dones, per ser gitanes i per no posseir la formació acadèmica necessària per a accedir al mercat laboral. No és cap novetat, que les dones gitanes siguem un dels grups amb menys accés a la formació acadèmica, ni que les dones adultes arribin a alts nivells d'analfabetisme. Per això, la clau de volta de la tasca de l'Associació és l'educació i la participació social de la dona gitana. Les persones gitanes creiem en l'educació com una forma de superar l'exclusió social de la població gitana en la societat actual.

Drom Kotar Mestipen va explicar les accions que duu a terme en "Alfabetització i competències bàsiques" en l'educació de Persones Adultes del poble gitano possibilitant la superació de les desigualtats i l'accés a les noves tecnologies. Creant majors expectatives, desenvolupament personal, millor qualitat de vida, futur professional, més visibilitat i promoció dels referents positius gitanos per a reforçar les altes expectatives acadèmiques. A causa de la nostra invisibilitat, totes les competències i les capacitats desenvolupades per les dones gitanes s'ignoren o són substituïdes per la societat majoritària.

El lema de l'associació és la igualtat de diferències i en totes les activitats sempre es compta amb la veu gitana. Partim del diàleg igualitari des del qual totes les aportacions són valorades perquè totes les persones oferim aspectes enriquidors des de la nostra identitat cultural. Perquè totes tenim inquietuds comunes i els mateixos desitjos. Sabem, que només mitjançant una metodologia comunicativa, on les nostres veus siguin les protagonistes directes, es poden fer realitat les transformacions socials de qui duem segles d'exclusió i de rebuig. Aquesta és la clau de l'èxit de Drom Kotar Mestipen, del diàleg entre dones de diferents edats, gitanes i no gitanes i de tots els nivells educatius, amb un objectiu prioritari i comú, aquest

és, la construcció d'un somni de futur per a les noves generacions contant amb la saviesa de les dones majors com fonaments.

Avui assistim al gir copernicà⁶ de la dona gitana. Les dones gitanes tenim un paper important en aquest moment, i no som alienes als canvis que a poc a poc s'estan produint en la nostra cultura. Estem demanant el nostre lloc en la societat reivindicant els nostres drets i lluitant per obtenir la igualtat d'oportunitats. La dona gitana és cada vegada més conscient de les seves possibilitats i de les seves capacitats, i s'identifiquen a si mateixes com motor de la transformació del seu poble com agents actius. Les Trobades d'Estudiantes Gitanes a Catalunya que organitza Drom Kotar Mestipen dues vegades a l'any, és un clar exemple d'això reflexionant i buscant solucions per a fer de l'educació la via per a superar l'exclusió social del poble gitano. Amb aquestes trobades es crea un espai de diàleg on les dones gitanes som les protagonistes i on entre totes dialoguem sobre les solucions que contribueixin a avançar en la superació del fracàs i absentisme escolar. El tema essencial de les trobades és l'educació perquè, lluny del que se sol pensar estereotipadament, l'educació és important per al nostre poble. Gitanes de totes les generacions i edats, varem reflexionar sobre les causes de l'abandonament escolar i es plantegen alternatives i propostes d'actuació per a superar-lo. És un intercanvi intergeneracional d'experiències perquè és així com es pot donar un gir a la història del nostre poble, i regenerar un passat ple de fatigues marcat per la situació d'exclusió social i discriminació.

Afortunadament, en els últims anys hem experimentant un gran avenç en totes les àrees i en la formació educativa. Per sort, avui comptem amb més dones formades acadèmicament i amb possibilitats d'accedir als espais laborals dels quals estaven excloses tradicionalment per falta de qualificació. Des de l'associació es realitzen els Cursos de monitores d'oci en l'especialitat de menjadors⁷ que possibiliten la incorporació i la presència de les dones gitanes en els centres educatius perquè les dones gitanes tenen un paper essencial com garant de l'educació del nostre poble. Atès que la participació de les famílies en els centres educatius té un gran impacte en l'èxit educatiu de l'alumnat. Aquests cursos de formació professional permet a les dones ser referents en els centres educatius i introduir la veu del poble gitano i els aspectes culturals que puguin millorar positivament la

tasca educativa i l'aprenentatge de tota la comunitat escolar. A més, per a l'alumnat no gitano també és positiva aquesta participació, perquè existeix diversitat cultural del personal del centre.

L'associació és conscient de la nova incorporació de països a la Unió Europea, i està desenvolupat la seva labor obrint nous horitzons internacionals de futur i fent camí de llibertat també per a la població gitana de la resta d'Europa. Així, altra de les activitats de l'associació és la coexistència i l'enriquiment mutu entre els gitanos de la Unió Europea perquè amb la interacció amb aquests grups podem recuperar la nostra llengua arrabassada antany per les pragmàtiques dels Reis Catòlics i per totes les polítiques que han lluitat per la discriminació i marginació de la població gitana. Com diu l'historiador George Borrow; potser no hagi un país en el qual s'hagin fet més lleis amb mires de suprimir i extingir el nom, la raça i la manera de viure dels gitanos com a Espanya⁸.

Aprofitant aquesta interactuació de països, Drom Kotar Mestipen està iniciant la creació d'espais d'intercanvi lingüístics entre dones gitanes dels països de l'est i gitanes espanyoles. Donant la benvinguda i estrenyent llaços de solidaritat solucionant les necessitats que senten els gitanos de l'est a l'arribar a Catalunya. Es creen espais propicis perquè es doni un intercanvi cultural i somiar en comú altre futur per al nostre poble.

Finalment, i seguint en la tònica de conèixer i ser coneguts per la resta d'Europa, l'associació ha creat el primer material didàctic per a l'educació de persones adultes sobre la Unió Europea amb la seva corresponent guia per a professionals de l'educació de Persones Adultes, fruit del Projecte europeu EducaRom⁹. El mòdul està dirigit a persones gitanes i immigrants amb activitats bàsiques de lectura, escriptura, entre unes altres, i se centra en la cultura gitana i en el seu idioma. Dir que aquest material educatiu va tenir una gran acollida en la VI CONFINTEA despertant l'interès de tots els participants. I recentment ha estat catalogat com una de les bones pràctiques.

Com dona gitana, parlo en nom del poble gitano quan dic que esperem que en un futur, el treball sobre el nostre poble inclogui està més present en el debat polític i extrapolat-lo al debat educatiu. Perquè en aquests moments difícils de crisi i on es reclama amb absoluta necessitat canvis en la nostra societat, l'associacionisme gitano és una esperança i de lluita per i per al nostre poble.

Com diu la filòsofa "veleña" María Zambrano, "l'es-

El lema de l'associació és la igualtat de diferències i en totes les activitats sempre es compta amb la veu gitana. Partim del diàleg igualitari des del qual totes les aportacions són valorades perquè totes les persones oferim aspectes enriquidors des de la nostra identitat cultural

perança és la substància de la nostra vida”, aquestes paraules poden oferir-nos una mirada optimista de la realitat social en la qual vivim i fer del present un lloc ple d’esperança per a la nostra cultura gitana.

T. Araceli Silva del Pi
Doctoranda en Filosofia per la Universitat de Sevilla. Tècnica del Projecte Inclúid de la Universitat de Barcelona.
Col·laboradora de l’associació Drom Kotar Mestipen i de la FAGIC (Federació d’Associacions Gitanes de Catalunya).

NOTES

1. L’associació Gitana de Dones duu treballant promovent la no discriminació, la igualtat i la solidaritat entre dones de diferents cultures des de 1999. <http://www.dromkotar.org>.

2. "Given the absence of a Romani structure per se, the associations served as a key element in the struggle for basic rights in the survival of our culture. Although these associations have limited resources and a local or regional focus, they have been a source of representation in negotiations with the agencies". (Gómez i Vargas, 2003: 574). Vargas, J. i Gómez, J. Winter 2003. "Why Romà Do Not Lik e Mainstream Schools: Voices of a People without Territory". *Harvard Educational Review*. Vol.73, Num.4. Pàg. 559-590. Cambridge: Harvard Educational Review.

3. Posterior a la V CONFINTEA, considerada punt de referència per a les conferències celebrades posteriorment. En ella es va plantejar una visió global de l’aprenentatge i l’educació de Persones Adultes en la perspectiva de l’aprenentatge al llarg de tota la vida. Reconeixent l’aprenentatge i l’educació de Persones Adultes com instruments claus per a afrontar els reptes socials actuals i de desenvolupament

en tot el món. <http://www.unesco.org/en/confintea>

4. <http://www.unesco.org>

5. El 1 de desembre de 1955, en Montgomery, Parks va demostrar que una sola persona és capaç de transformar la societat negant-se a obeir al xofer d’un autobús públic que l’obligava a cedir el seu seient a una persona de raça blanca. Més tard es va convertir en una icona dels drets civils.

6. Copèrnic, astrònom polonès que va escriure *The Revolutionibus orbiun caelestium*, on esposa el sistema anomenat copernicà o heliocèntric, el qual va suposar una revolució en la seva època substituint el paradigma geocèntric pel heliocèntric.

7. Curs de Monitores d’oci en especialitat de menjadors. Vint dones obtenen la titulació de monitora i el 90% de les dones tenen treball com a monitores en Centre Educatius, esplais, etc.

8. A continuació citem unes petites postres de la legislació repressiva contra les persones gitanes:

“(…) *ni usar de trage diverso del que usan comunmente todos, ni hablar la lengua que ellos llaman gericonga, so pena, a los hombres de seis años de galeras, y a las mujeres de cien azotes, y destierro del Reyno*”. (Pragmática de Felipe V del año 1717).

“*Por lo tanto mando que ellos y cualquiera de ellos no usen de la lengua, trage y método de vida vagante de que hayan usado hasta el presente baxo las penas abaxo contenidas*”. (Pragmática- Sanción de Carlos III del año 1783).

“*Pero a los que no hubiera dexado el trage, perseguirá y prenderá por las Justicias, formando Proceso y Lista de ellos con sus nombres y apellidos, edad, señas y lugar donde dixieren haber nacido y residido*”. (Real Provisión de Carlos III año 1784).

9. EducaRom, material pedagògic per a Persones Adultes: el poble gitano. Projecte Grundtvig finançat per la Comissió Europea en el marc del Programa Sòcrates. En Romani, la llengua dels gitanos, Rom significa gitano.

PAPERS
d’Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

23

Projecte de LEC: Informe sobre l'Educació de Persones Adultes

Document presentat a la Comissió d'Educació del Parlament de Catalunya, en la compareixença del 30 de gener de 2009 per Alfons Formariz amb relació al Projecte de llei d'educació (353-00380/08) de la Comissió d'Educació i Universitats

Punts de partida de l'anàlisi

* Els països que tenen més èxits en el sistema educatiu obligatori són, segons tots els indicadors internacionals (OCDE, Informe PISA, PIRLS), aquells que els pares, especialment la mare, tenen un major nivell cultural-acadèmic. Per tant, qualsevol reforma del sistema educatiu obligatori, si vol tenir èxit i tendir a la igualtat de resultats, ha de fomentar en paral·lel una "educació de persones adultes"¹, i una formació permanent adaptada a les exigències del moment. La manca dels èxits esperats de les reformes de la LOGSE, la LOCE i la LOE poden atribuir-se, en part, a no haver implementat alhora una reforma i difusió de la formació continuada de persones adultes en profunditat.

* En conseqüència, "l'obligació de corregir les possibles desigualtats d'origen social a l'interior del sistema educatiu" (LEC, Exposició de motius), si vol ser eficaç, si pretén obtenir usuaris competents de la cultura escrita està exigint alhora una renovada atenció a la formació permanent, especialment dirigida a aquelles famílies que en el dia a dia no poden omplir la "motxilla educativa" dels seus fills ni tan sols amb un vocabulari desenvolupat. S'hauria d'arbitrar, per tant, un sistema d'educació de persones adultes útil, de qualitat i atractiu per als sectors socials amb importants mancances d'instrucció.

* El nivell educatiu de la població ha millorat molt en les últimes dècades, però el diferencial amb els països del nostre entorn es continua mantenint -o té una confluència insuficient-, degut en part a la manca de participació de la població adulta en programes culturals i formatius. Estem a la cua d'aquests rankings europeus de participació i lluny dels acords de Lisboa. La confluència, doncs, amb els indicadors educatius europeus passa necessàriament per fomentar i difondre la formació continuada i l'educació de persones adultes, amb uns recursos que equilibrin els dèficits històrics

* Els nivells culturals-acadèmics de les famílies influeix també en la seva situació

socioeconòmica. Es fa cada cop més difícil per a sectors importants de la població, mantenir un nivell de vida raonable si no tenen uns estàndards de formació bàsica suficient. Però, alhora, es fa difícil obtenir economies equilibrades i sostenibles a nivell internacional i polítiques democràtiques a nivell local si els nivells culturals són deficitaris. Els coneixements, la capacitat de resoldre problemes i d'aprendre de forma continuada tenen un valor afegit. No cal recordar-ho.

* Una situació anàloga de desigualtat es dona en les competències ciutadanes. En un dels seus exponents més visibles, la participació electoral, per exemple, a igualtat d'edat i sexe, els sectors més instruïts són entre nosaltres els que tenen un índex de participació més elevat. L'educació de persones adultes hauria d'esdevenir un factor de formació ciutadana que arribés als episodis electorals per transcendir-los en una ciutadania democràtica de participació i cooperació social.

El model tradicional d'educació de persones adultes s'ha mostrat ineficaç

El model d'educació de persones adultes que planteja el Projecte de LEC és el model escolar de "segona oportunitat" per a les persones adultes, que ha estat vigent entre nosaltres, amb variants conjunturals, des de les campanyes d'alfabetització de la dictadura, passant per les adaptacions a la població adulta de la Llei General d'Educació dels setanta, el contradictori desplegament de la Llei de Formació d'Adults de Catalunya dels noranta i la displicència vers les seves directrius en els darrers anys. Un únic model, per tant, per a situacions socials que han canviat en profunditat durant aquests cinquanta anys.

Aquest model parteix de constatar el baix nivell d'instrucció de la població adulta en les diferents èpoques, amb índex importants d'analfabetisme inicialment (anys cinquanta-seixanta), sense el certificat ni el Graduat Escolar a continuació (anys setanta-vuitanta) o sense el Graduat en Educació Secundària (en l'actualitat).

Un cop reconeguda aquesta situació proposa

oferir una “segona oportunitat” assistencialista 1) amb els mateixos continguts del sistema obligatori – “Formar en els ensenyaments que en cada moment siguin obligatoris” (LEC, 65.a), que a la pràctica són reduïts i “adaptats”. No s’han explicat mai els criteris de reducció dels continguts des d’un punt de vista sociològic o psicopedagògic. Per això, es crea una sensació d’aleatorietat, que posa sota sospita la seva qualitat, 2) amb els mateixos professionals que els del sistema educatiu obligatori - ja que es tracta dels mateixos continguts reduïts -, sense cap mena de preparació inicial específica en psicopedagogia de l’edat adulta (Es consideren les persones adultes sociològicament i psicològicament uns nens grans?), 3) insistim, amb els mateixos professionals del “sistema formal”, malgrat que el 80% de l’oferta no acabi amb cap titulació del sistema educatiu. Sembla lògic pensar que el que s’hauria de requerir serien uns educadors preparats prèviament en els continguts i la metodologia adequada, pertanyin als “cossos” actuals o a uns altres. Però “la normativa que regula aquests ensenyaments” camina en la direcció contrària (LEC, art. 99.3), 4) amb la mateixa organització que la dels centres escolars, 5) amb escassa relació amb els altres nuclis de la formació adulta: laboral, cultural o ciutadana.

Històricament a aquest model l’han acompanyat, 6) una financiació insuficient, 7) inexistent o escàs suport a la difusió des dels governs autonòmics i 8) amb una majoritària dependència orgànica i funcional de l’Administració educativa i un aïllament de la resta d’ofertes públiques (A Catalunya durant uns anys l’educació de persones adultes va dependre administrativament i funcionalment del Departament de Benestar, però és un fet que no modifica l’anàlisi de model que s’està realitzant).

Aquest model ha tingut com a conseqüència un pobre reconeixement social de l’educació de persones adultes - poc atractiva i valorada -, i no ha ajudat a fer confluïr els nivells culturals (lectura de llibres i diaris, assistència a actes culturals, etc.) de la població adulta de casa nostra amb els dels països de la UE i, com s’ha dit, tampoc ha col·laborat a uns millors índex d’èxit escolar.

La lògica del model escolar compensatori – mateixos continguts, mateix professorat, mateixa organització,... - comporta la temptació de recloure l’educació de persones adultes en els mateixos centres escolars ordinaris: “L’educació de persones adultes es pot impartir (...) en centres ordinaris” (LEC, 66.2). No és difícil imaginar que aquesta possibilitat no incentivi a les persones adultes a assistir: anar al mateix institut que els propis fills o els fills dels veïns, amb el mateix professorat, matèries, ambient, etc. Pot provocar,

per tant, l’autoexclusió de persones adultes que, com tot aquest paradigma escolar, indirectament fomenta la desigualtat

Aquest model d’educació de persones adultes sembla que confia en una mena de “solució biològica” al dèficit educatiu de la població. Si és millora l’educació obligatòria – sembla pensar-se – la renovació de les cohorts demogràfiques menys preparades per les més preparades incrementarà automàticament el nivell educatiu de tota la població. Però si el nivell d’instrucció de la població ha augmentat en les darreres dècades, també ho han fet les exigències de la societat, de manera que les desigualtats culturals-acadèmiques relatives es mantenen, sinó s’incrementen. Després de cinquanta anys o més del mateix model pot afirmar-se que s’ha demostrat la seva poca adaptació a les exigències del moment i la seva ineficiència si tenim en compte el que caldria esperar amb els mateixos o pocs recursos més.

Recordem que l’any 1985 es va celebrar a París la IV Conferència Internacional d’Educació d’Adults de la UNESCO. Després d’una anàlisi de les diferents organitzacions socials i administratives de l’educació d’adults en els països assistents, la Conferència caracteritzava com a “Model Tercer Món” aquells països en què l’educació d’adults tenia una forta dependència dels departaments d’educació, amb poca implicació dels municipis i de la societat civil. Una anàlisi de totes les lleis d’educació de persones adultes de l’Estat, inclosos els capítols corresponents de la LOGSE, LOCE i LOE, situa el projecte de LEC com el més proper a la categorització de la UNESCO, al menys quant a la lletra de les lleis respectives.

Fa dos anys, el Consell Superior d’Avaluació del Sistema Educatiu del Departament d’Educació va publicar un *Diagnòstic de la formació de persones adultes a Catalunya*², les seves conclusions no avalen el model escolar descrit, sinó tot al contrari, plantegen que és inadequat per a la societat actual. En el mateix sentit es situen els únics treballs que han publicat en els darrers anys les universitats o la Fundació Bofill, entre d’altres.

Un model diferent al tradicional que es plantegi els reptes de la societat actual

En primer lloc, aquest model hauria de respondre a les necessitats de la població adulta i ser coherent en tots els trams del seu disseny. Al menys, hauria de contemplar els següents punts:

1. Interrogar-se i investigar sobre la formació bàsica que es requereix avui per interpretar a grans trets les tendències de la societat actual i

poder intervenir-hi de forma crítica (adulta). Posem a tall d'exemple i sense ordenar alguns temes, que caldria abordar de forma elemental, bàsica, programada i progressiva: el consum, els factors econòmics de la vida quotidiana, drets i deures fonamentals, la seguretat viària, l'organització política, els fluxos migratoris i les identitats, l'alfabetització digital i l'alfabetització audiovisual, els conflictes internacionals, nocions de psicologia evolutiva (especialment dirigida als pares), la salut preventiva i el manteniment del cos, la cultura plàstica, musical i artística, etc. No cal dir que tots aquests exemples requereixen coneixements acadèmics per a la seva comprensió. Però no és epistemològicament el mateix programar per respondre als interrogants de la societat actual, que reproduir reduïda la programació del sistema educatiu obligatori.

2. Educació de qualitat. Que la programació no sigui una repetició escapçada sense criteri explícit de la programació infantil, no significa que no hagi de ser de qualitat fins i tot d'excel·lència en els coneixements acadèmics.

3. Organitzar els aprenentatges amb la preocupació de facilitar al màxim que les persones adultes puguin assistir, tenint en compte les seves dificultats laborals, familiars o personals. No facilita, per exemple, l'assistència de les persones adultes que no hi hagi programes intensius de cap de setmana o el calendari escolar amb un llarg estiu inhàbil.

4. Organitzar els centres pensant que la persona adulta és el subjecte voluntari del seu aprenentatge, afavorint per tant un clima de participació i una participació programada en l'organització, tenint en compte els diferents grups i horaris, i superant les estretors formals de l'organització i la participació escolar. L'autonomia i la flexibilitat en la consideració dels projectes dels centres són principis rectoris a posar en pràctica com anima positivament el projecte de LEC.

5. Professionals prèviament preparats en continguts i psicopedagogia adulta. Tenint en compte que la majoria d'activitats formatives no condueixen a l'obtenció d'un títol del sistema educatiu, els professionals dels centres d'educació de persones adultes poden provenir de formacions universitàries diverses, amb la pertinent preparació pedagògica específica. El criteri en l'adscripció a aquest camp educatiu hauria de ser fonamentalment un criteri de qualitat professional.

6. Un objectiu fonamental d'aquesta nova formació bàsica seria fomentar les competències

ciutadanes per intervenir democràticament en la societat, tant en la dimensió cognitiva, com en l'emocional i l'actitudinal. L'educació difícilment pot aconseguir els objectius que no es proposa. Creiem que no hi hauria d'haver dubte que ciutadania i coneixement han de ser propòsits de l'educació de persones adultes.

7. El repte seria transformar l'educació de les persones adultes en una educació ciutadana, de qualitat, útil i valorada socialment, a través de l'estructura modular dels seus ensenyaments que responen a les necessitats adultes, la participació d'un públic variat no estigmatitzat per les seves mancances de coneixements o titulacions, i uns centres oberts i articulats amb l'entorn

Quan els municipis ho demanessin els centres haurien de passar a dependre funcionalment de l'ens local o de les zones educatives si és el cas, amb els requisits de presentar prèviament un pla local de formació permanent que respectés les orientacions del Departament i contemplés les sinèrgies de treballar en xarxa les instàncies culturals, laborals, d'aprenentatge del català, escoles de pares, etc. presents al territori. La qualitat depèn tant de la rellevància educativa en contextos canviants, com de l'articulació dels diferents components de la cultura educativa adulta (Tímidament aquesta possibilitat de competències compartides amb els ens locals – “pot transferir-los”, “es podran transferir” – està contemplada en l'art. 68.1, 143.4).

Caldria arbitrar un augment de recursos, tant recursos financers i humans, com, cal subratllar-lo, recursos creatius per pensar una educació de persones adultes més enllà de les inèrcies i rutines establertes al llarg dels anys.

Un projecte de llei sota l'òptica de l'educació infantil i adolescent

Un cop l'educació de persones adultes està contemplada com a “etapa o modalitat educativa” (Exposició de motius) i forma part del sistema educatiu de Catalunya (art. 49) cal inferir que mentre no es digui el contrari – com per exemple a l'art. 24.6 i els quatre articles específics 65-68 - tot el que dictamina el projecte de LEC és aplicable a l'educació adulta. Atès que la llei està redactada des de l'òptica de l'educació obligatòria (infància i adolescència) i només exclou els ensenyaments universitaris (art. 1.2 i 49)³, moltes de les seves concrecions resulten o no aplicables, per no aplicades mai en el model escolar de “segona oportunitat”, o fins i tot un xic grotesques per a la formació bàsica en l'edat adulta, és a dir, quan els participants poden tenir quaranta o cinquanta anys. Per exemple:

- el dret a accedir a l'educació (art. 4.1) – “El Govern de la Generalitat garanteix l'exercici efectiu del dret de tota la ciutadania a l'educació ... i la creació de centres” (art. 4.2 i 42.2) – que es contraposa a les llistes d'espera actuals en l'educació de persones adultes i l'escassa o nul·la construcció de centres per a persones adultes en els darrers anys,

- l'ambigüitat del concepte d'educació bàsica: “són ensenyaments obligatoris l'educació bàsica” (art. 5.1). L'educació de persones adultes que contempla la LEC és en bona part o en la seva totalitat educació bàsica, però no és obligatòria.

- “tots els alumnes tenen dret a accedir al sistema públic de beques per a l'estudi” (art. 6.2). Podran obtenir beques les persones adultes? En les zones rurals se'ls facilitarà el transport als centres d'adults comarcals? (art. 6.3)?:

- no cal dir que el concepte de comunitat educativa (Títol III) té un altre contingut quan els participants són persones adultes, ni els cal cap carta de compromís educatiu, perquè la pròpia presència voluntària n'és el compromís, ni es poden equiparar les associacions d'alumnes dels centres de formació de persones adultes a les associacions de pares i mares (art. 24.6 i 26).

- els deures del professorat tenen també connotacions diferents, ja que els alumnes són adults, i tampoc no és aplicable el llarg capítol de la convivència (art. 29-39)

- la pròpia definició del Servei d'Educació de Catalunya conformat per “centres públics i centres privats sostinguts totalment o parcial amb recursos públics” (art. 40.1) tampoc té res a veure amb la situació de l'educació de persones adultes, on a les poques entitats socials que cobreixen els dèficits de formació bàsica se'ls ha retirat qualsevol mena de subvenció per part dels responsables de la formació de persones adultes no fa pas gaire anys.

Creiem que no cal continuar: ni els criteris de prioritat i accés a l'educació, ni la matriculació, ni algunes concrecions del currículum (“adquirir habilitats físiques i esportives”: art. 50. 2c), ni la formació inicial del professorat, inexistent en els aspectes específics de l'aprenentatge adult, ni la classificació de centres educatius en públics i concertats, ni els serveis educatius pràcticament desconeguts en l'educació de persones adultes, ni l'organització dels centres, ni el seu tamany, ni els òrgans de govern, etc., de l'educació de

persones adultes són equiparables al sistema educatiu obligatori.

Fa uns anys la Junta d'Andalusia va promulgar una Ordre en la que per equiparació al sistema educatiu obligatori tenien preferència en l'accés als centres de persones adultes aquells que tinguessin germans en el propi centre. Aquesta Ordre durant anys va causar la hilaritat en múltiples reunions estatals. Com deia el president Tarradellas: “En política es pot fer tot excepte el ridícul”.

Proposta per millorar el Projecte de LEC en el camp de l'educació de persones adultes

Catalunya havia estat pionera en els anys setanta en dissenyar una concepció moderna, oberta, de qualitat i democràtica de l'educació de persones adultes, ha estat pionera en la formulació de teories en la línia de les corrents internacionals, va ser una de les pioneres en la promulgació d'una llei de formació d'adults, que després va ser reproduïda en part, en la lletra i especialment en els principis rectors, en les lleis específiques d'altres CCAA. Com hem dit aquesta llei en bona part no s'ha desplegat encara o s'ha fet sovint en el sentit inveterat contrari. Els punts claus d'aquesta llei eren a) el caràcter específic de la formació de persones adultes, que té repercussions en l'organització dels aprenentatges i dels centres; b) la necessitat d'articular els tres grans àmbits, formació bàsica, laboral i cultural (aprenentatge del català inclòs); c) l'obligació del govern d'establir un Programa General de formació d'adults, revisat anualment; d) la creació de la Comissió Interdepartamental; e) la creació del Consell Assessor de Formació d'Adults i f) animar els municipis a establir Plans Locals de Formació Permanent.

No cal una anàlisi en profunditat per arribar a la conclusió que gairebé cap d'aquests eixos rectors estan recollits en els articles 65-68 de la LEC. No cal dir tampoc que hi ha un empobriment notable de plantejaments en un moment en que tots els organismes internacionals parlen de la necessitat d'articular la complexa i heterogènia educació permanent en la societat de la informació i el coneixement.

PROPOSTA

- En l'exposició de motius i en el títol preliminar caldria esmentar l'educació de persones adultes com formant part del sistema educatiu de Catalunya, igual que l'ensenyament del català i totes les formacions que tenen per subjecte la persona adulta.

- A continuació afirmar que queda exclosa de l'àmbit d'aquesta llei, de la mateixa manera que

els ensenyaments universitaris, l'ensenyament del català per a adults i la resta de formacions adultes, excepte el que es determini en el capítol corresponent.

- Promulgar en un capítol específic les competències de la Generalitat en matèria d'educació de persones adultes que són: a) determinar els objectius generals de l'educació de persones adultes i l'oferta educativa marc, b) planificar-la en el territori, c) dissenyar els eixos genèrics del currículum per a aquells ensenyaments que acabin amb un títol del sistema educatiu obligatori, d) avaluar el compliment de les directrius bàsiques i e) comprometre's a cofinançar-la.

- Els ens locals, o les zones educatives quan sigui el cas, poden establir Plans Locals d'Educació Permanent cofinançats per la Generalitat, previ anàlisi de la projecció en el Pla Local respectiu de les directrius genèriques marcades per la Generalitat en el capítol específic de la LEC i el seu desplegament. Els centres de la Generalitat passarien a tenir una dependència funcional del municipi, ens local o zona educativa.

- Eliminar de la Disposició derogatòria única l'article 1.d) referent a la llei de formació d'adults del 91

- Proposar una actualització futura de la llei del 91. Fa tres anys el Departament ja va proposar un *Document de Bases per a la Llei d'Educació*

Permanent de Catalunya. Igual que va passar al govern central fa vint anys, es canvia d'opinió sobtadament, no es redacta la "Llei d'Educació Permanent de Catalunya, i no es dona cap explicació pública.

Més de la meitat de CCAA tenen llei d'educació de persones adultes. Catalunya seria la primera CCAA que tenint-la la deroga. Caldrà explicar ben bé els motius: les raons que justifiquen que la derogació aporta una millor resposta a les necessitats educatives de la població adulta i una millor resposta a les exigències de la societat actual, que la derogació acostarà l'educació de persones adultes a les pràctiques organitzatives dels països europeus i està en l'òrbita de les directrius de la UE, etc.

Tot el decurs dels darrers anys i l'argumentació oferta en aquest informe ens fa témer que això no serà cert. Al contrari, la derogació de la Llei de Formació d'adults no ajudarà a respondre millor a les necessitats educatives de la població adulta, l'articulat del Projecte no té en compte les exigències de la societat del coneixement, ens allunya de les normatives dels països del nostre entorn cultural i de les directrius de la UE i de l'OCDE i, indirectament, no aborda les deficiències del sistema educatiu obligatori des de la seva globalitat.

NOTES

1. "Educació de persones adultes" és la terminologia que fa servir el Projecte de LEC, per designar el camp educatiu adult. Aquest camp, delimitat i definit perquè el subjecte d'educació i formació és una persona adulta, queda restringit al Projecte de LEC a la formació instrumental i bàsica (art. 65.1) o segona oportunitat per accedir o continuar en el sistema educatiu.

2. "Diagnòstic de la formació de persones adultes a Catalunya". Consell Superior d'Avaluació del Sistema educatiu (2006)

<http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Documents/ARXIUS/diagnostic%20de%20la%20formacio%20de%20persones%20adultes.pdf>
>> Documents 06.

3. L'exclusió del sistema universitari planteja el dubte de si no pertany al sistema educatiu de Catalunya, si no es un servei català o no és educatiu (comparar amb LOE, 3.2, on sí forma part del sistema educatiu estatal, tot i que no s'articula en la llei orgànica). El mateix passa amb l'ensenyament de català per a adults dependent del CPNL, que tampoc es contempla a la LEC

V Congrés de Tertúlies Literàries i Musicals Dialògiques

FACEPA-AEPA

El darrer 22 de novembre es va celebrar el 5è Congrés de Tertúlies Literàries i Musicals Dialògiques al Polígono Sur de Sevilla. Durant tota la jornada van participar al voltant de 400 persones, provinents de diferents poblacions d'Andalusia, Madrid, València, Euskadi, Extremadura i Catalunya. També vam comptar amb la participació de dues d'escoles de persones adultes de Porto Alegre i Sao Carlos (Brasil).

Els Congressos, que organitza la CONFAPEA (Confederació de federacions i associacions de participants en educació i cultura democràtica de persones adultes) se celebren cada dos anys en una comunitat autònoma diferent per tal de dinamitzar els centres i associacions de la zona, al mateix temps que afavoreix la participació directa de les persones de la zona. En aquesta ocasió, Sevilla, era la primera vegada que acollia un Congrés Tertúlies Literàries i Musicals Dialògiques i va comptar amb la participació i organització activa del Centro de Adultos Polígono Sur.

Al llarg del dia es van presentar experiències d'èxit sobre tertúlies literàries i musicals dialògiques per part de les persones que participen en les tertúlies, persones que estan aprenen a llegir i escriure o estan nivells inicials d'educació de persones adultes. Entre elles, ens van explicar com en el CEPA Tetuan de Madrid estan realitzant tertúlies sobre música clàssica o com els familiars, treballadors i altres persones del barri participen en la tertúlia de l'IES Diamantino de Sevilla.

Un cop més vam poder veure com les tertúlies literàries i musicals dialògiques són una activitat cultural i educativa que a través de la seva metodologia aconseguen que persones que no han llegit mai un llibre arribin a gaudir de les obres de la literatura i la música clàssica universal. A aquest resultat se li afegeix tot el procés de transformació personal i social que suposa participar en les tertúlies, ja que els participants de les tertúlies s'impliquen en entitats culturals i educatives lluitant a favor d'una educació democràtica i igualitària per a tothom.

En el congrés es va realitzar una tertúlia literària dialògica sobre el llibre de Henry Ibsen "Casa de nines" i una tertúlia musical dialògica sobre alguns fragments de la flauta màgica de Mozart.

Al final del congrés, i coincidint amb les conclusions, es va realitzar una videoconferència amb els participants d'una escola de Porto Alegre que també fan tertúlies i amb els vam compartir somnis de futur. Des de Sao Carlos, Brasil, van fer les seves aportacions a través d'un vídeo.

El congrés va posar de manifest com a través de les tertúlies literàries i musicals dialògiques, s'està contribuint a la transformació social i a la superació de l'exclusió i les desigualtats socials al mateix temps que s'avança en la construcció d'una societat cada vegada més democràtica i inclusiva en la que es recullen les veus de totes les persones independentment del seu nivell d'aprenentatge, la seva cultura, religió, etat, sexe o procedència.

Onzena trobada d'estudiants gitanes de Catalunya

CONFAPEA

El proper 24 de gener tindrà lloc la onzena edició de la Trobada de d'estudiants gitanes a Catalunya en el barri de Sant Cosme. Està dirigida principalment a dones gitanes de tota Catalunya, encara que també es conta amb la participació de dones no gitanes i gent voluntària.

Aquestes Trobades són una forma de generar espais propis d'intercanvi i suport, on participen nenes, joves i dones adultes – familiars de les estudiants- que debaten i generen coneixement sobre els aspectes més importants per a l'educació i per a superar el fracàs escolar i l'absentisme.

A més a més, permeten crear una xarxa d'ajuda de les més grans a les més joves, per poder ajudar-se entre si. Aquestes Trobades permeten també ajudar a crear referents positius i ajuden a potenciar les altes expectatives acadèmiques.

Una de les claus de l'èxit de les Trobades, és deixar que totes aquelles entitats i persones de la zona on es realitzin participin en la seva gestió i realització.

Per a més informació us podeu posar en contacte amb: Associació Gitana de Dones Drom Kotar Mestipen
Via Laietana, 41 1r. 1a - Barcelona
Telèfon 933 04 30 00 .Fax: 933 10 05 47
e-mail: info@dromkotar.org.

CRÒNICA

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

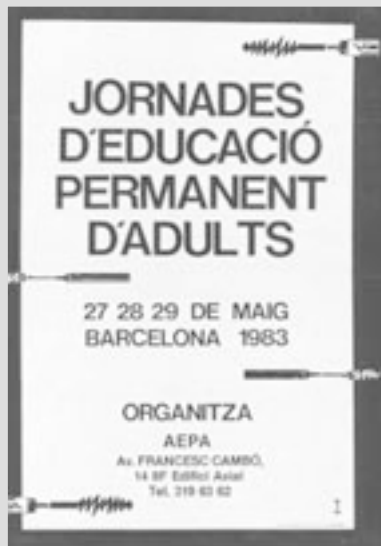
Número 58
Desembre
2008

29

CONVOCATÒRIES

CRÒNICA/CONVOCATÒRIES

Miscel·lània gràfica dels 25 anys d'AEPA

PAPERS
d'Educació de
Persones Adultes

Número 58
Desembre
2008

30

Revisitant dos clàssics:

*La educación encierra un tesoro i**Educación de personas adultas. Propuestas para los años noventa*

Amb ocasió dels 25 anys de l'AEPA, pot ser interessant rellegir dos llibres fonamentals sobre l'educació i l'educació de persones adultes, dels darrers temps. El primer, *Educación de Personas Adultas. Propuestas para los años noventa*, de Ramón Flecha, va ser editat l'any 1990. El segon, *La educación encierra un tesoro*, coordinat per Jacques Delors, ho va ser l'any 1996. Vivim un temps en què es preparen canvis importants en les estructures educatives i pot ser profitós revisar anàlisis, llunyanes en el temps però no pas en l'interès, per afegir un xic més de perspectiva als debats actuals.

La educación encierra un tesoro, l'informe a la UNESCO de la Comissió Internacional sobre l'educació per al segle XXI, presidida per Jacques Delors, es va convertir ràpidament en un llibre de referència, però potser per això mateix, un llibre del que es van seleccionar i popularitzar alguns punts concrets (*els quatre pilars...*) i es van deixar en l'oblit moltes altres aportacions interessants. Delors segueix una línia iniciada amb *Aprender a ser* (coordinat per Edgar Faure, del 1973) i *La crisis mundial de la Educación* i *La crisis actual de la educación (perspectivas actuales)* de Philip H. Coombs, de 1968 i 1985. L'Informe Delors potser no té la contundència dels altres llibres i denota unes influències molt franceses, com no podia ser d'altra manera, però segueix valent la pena: conté anàlisis i propostes interessants que poder ser útils molts anys encara. No en farem una revisió total, simplement suggerirem una relectura d'aquells punts que poden ser aprofitables per a l'educació de persones adultes dels temps que corren.

Per exemple, es destaca "la conveniència d'una descentralització intel·ligent que permeti incrementar la responsabilitat i la capacitat d'innovació de cada establiment escolar", amb participació dels docents, però sabent que la garantia d'èxit es la participació entusiasta de les comunitats locals, els pares i els docents, en un diàleg permanent (pàg. 29-30). És interessant també la relació entre la comprensió de la pròpia història i l'educació per a la tolerància i la ciutadania democràtica (63 i 72).

Al llarg del capítol tercer l'Informe destaca la relació entre desenvolupament econòmic, desenvolupament humà i educació, aspectes que no cal considerar oposats ni contradictoris.

Els quatre pilars de l'educació (el capítol 4) han estat pro comentats arreu. Només voldríem comentar que *aprendre a conèixer* i *aprendre a fer* no poden ser mai considerats un pilar diferent de l'*ésser* o *viure junts*. Les interaccions del "viure junts" i de la creació de sentit (*ser*) milloren tant els aprenentatges com les habilitats acadèmiques, laborals, socials o econòmiques.

El capítol més directament dedicat a l'educació permanent és el cinquè (*L'educació al llarg de la vida*). Evidentment continua la llarga tradició de textos de la

UNESCO relacionats amb l'educació permanent i l'educació de persones adultes, però, en la perspectiva de la societat de la informació destaca la necessitat de l'actualització permanent dels sabers i el canvi de perspectiva que implica per al conjunt dels sistemes educatius aquesta necessitat de formació contínua, no solament pel que fa a la tecnologia i la ciència sinó també a la ciutadania, a la transformació de la informació en formació. En quant a aspectes organitzatius, destaca l'èxit de les modalitats més flexibles (114) i amb més participació de tota la comunitat (121).

No voldríem acabar aquesta breu ullada a l'Informe Delors sense un cita tan urgent aleshores com ara: "El fracàs escolar en qualsevol cas una catàstrofe, absolutament desoladora en el pla moral, humà i social, que molt sovint genera exclusions que marcaran els joves durant tota la seva vida adulta (156).

El llibre de Ramon Flecha és tota una altra cosa, és la primera de les obres teòriques de Flecha, però conté elements que el situen a la vora de l'Informe Delors. D'una banda la seva perspectiva internacional. En efecte, la primera part del llibre analitza la situació de l'educació de persones adultes al món i situa la del estat espanyol en aquest conjunt. Cal dir que el resultat no era gaire afalagador: l'estructura de l'educació d'adults estava situada en el model internacional més endarrerit (pàg. 25-30) a causa de l'exclusiva dependència del Ministeri d'Educació, amb una perspectiva exclusivament escolaritzadora i descoordinada. Tot i això destaca l'impuls dels moviments de base forjats entorn a diverses associacions i organitzacions no governamentals.

La segona part del llibre està dedicada a l'estudi dels diversos àmbits, la formació ocupacional i l'educació bàsica. Abans però, dedica un capítol a la fonamentació de l'educació de persones adultes, en especial a l'aprenentatge adult i a la superació de l'escolarització com a visió de l'educació d'adults. La defensa, fonamentada científicament de l'aprenentatge adult com específic, descolonitzat de l'escolarització infantil (85), amb característiques pròpies i amb metodologies, objectius i processos educatius que han d'estar a la seva alçada, recorre tota aquesta segona part.

L'última part està dedicada a la necessària flexibilitat institucional i formativa. Destacaríem la proposta, encara necessària, de crear centres globals de base territorial amb perfils d'educadors diversos, amb gestió dels participants, flexibles que responguin a les necessitats i iniciatives de la comunitat. El darrer capítol proposa una pluralitat de tipus de formadors i una investigació científica de qualitat en el camp de l'educació de persones adultes.

El llibre de Flecha és, en definitiva, una proposta de reorganització i de fonamentació de l'educació de persones adultes a l'estat espanyol, vista des de la perspecti-

PAPERS
d'Educació de
Persones AdultesNúmero 58
Desembre
2008

31

va dels noranta. La realitat i el pas de la història han confirmat diverses de les seves propostes. La dificultat de compaginar una orientació escolaritzadora (en els aspectes administratius i en les més educatius) amb una educació de persones adultes de qualitat, la necessitat d'implicar la comunitat, el paper de les ONG com impuls renovador de l'educació de persones adultes, etc, mostren que aquelles anàlisis anaven ben encaminades. *Compartiendo palabras* demostrarà uns anys més tard el significat educatiu i les possibilitats reals de totes aquestes propostes.

Quan unim la lectura dels dos llibres, ens trobem algunes línies força compartides: La importància de la comunitat en els processos formatius, la necessitat d'una bona formació del professorat, l'adaptació als canvis constants de la societat, la necessitat de tractar l'educació al llarg de tota la vida d'una manera específica, etc. La influència entre nosaltres dels dos llibres ha estat diversa, certament, però encara són una font d'ensenyaments útils quan s'estan posant en marxa noves legislacions educatives i quan –ai las!– l'educació de persones adultes s'està escolaritzant més que mai, me-

nant –si no hi posem remei– el camí de l'esvaniment, no ja el camí de la universitat, sinó el camí de les il·lusions perdudes. Segur que encara hi som a temps, però els tresors per a tots haurien de ser més fàcils de repartir.

FM

Referències

- Coombs, Philip H. *La crisis mundial de la educación*. 1973. Barcelona. Edicions 62 (edició original de 1968).
- Coombs, Philip H. *La crisis mundial de la educación. Perspectivas actuales*. 1985. Madrid. Santillana.
- Delors, Jacques et al. 1996. *La educación encierra un tesoro*. Madrid: Santillana-Unesco.
- Faure, Edgar et al. 1973. *Aprender a ser. La educación del futuro*. Madrid. Alianza-Unesco (edició original de 1972).
- Flecha, Ramón. 1990. *Educación de personas adultas. Propuestas para los años noventa*. Barcelona. El Roure.
- Flecha Ramón. 1997. *Compartiendo palabras*. Barcelona: Paidós.

A gairebé 25 anys del *Libro Blanco de Educación de Adultos*

Recordo que bastants anys després de la publicació del *Libro Blanco*¹, editat pel Ministeri d'Educació i Ciència, José Antonio Fernández, el coordinador de la publicació i redactor final, m'explicava que quan va arribar a les seves mans el llibre tot just sortit de la impremta, el va llençar a terra amb ràbia, amb la convicció que eren paper mullat tots els esforços que s'havien fet durant els anys de la seva gestació, les consultes realitzades a tots els sectors implicats, l'intent de consensuar postures i de modernitzar els centres i l'educació bàsica de persones adultes, d'acord amb les necessitats de la societat del moment i les tendències europees. Les tapes grises del llibre, la trista i poc atractiva aparença externa donaven a entendre que el ministeri d'educació no tenia cap intenció de tirar endavant una reforma en profunditat de l'educació d'adults, que tanqués “un capítulo de la educación de adultos en España e inaugurara, con realismo y prudencia, un camino nuevo”, com afirma en el pròleg Joaquín Arango, secretari general d'educació de l'època.

El mateix Joaquín Arango expressa en un altre moment que “nos sentiríamos muy satisfechos si la lectura de este libro contribuyera a que la concepción, ya arcaica, de la educación de adultos como conjunto de programas escolares de segunda oportunidad se viera superada por una visión más amplia e integral de la misma, tal como la que emana de las recomendaciones de organizaciones internacionales como la OCDE, la UNESCO, y el Consejo de Europa y por la que aquí se opta sin vacilación”. Com és conegut, la concepció arcaica s'ha mantingut en els seus trets fonamentals aquests 25 anys a tot l'estat amb escasses modulacions, i la visió més àmplia i integral que s'hauria de reflectir en una llei marc d'educació de perso-

nes adultes, va patir d'una miopia severa recollida en el capítol III de la LOGSE i més concretament en el seu desplegament posterior. En recloure l'educació de persones adultes en una llei escolar com la LOGSE i les posteriors, LOE i LOCE, i esqueixar-la de les altres formacions en què el subjecte és una persona adulta (formació ocupacional, contínua, cultural, ciutadana); en no encabir-la en un disseny més ampli inspirat en els principis de l'educació permanent, més enllà del discurs i la retòrica sobre l'educació al llarg de la vida a que estem habituats, buits de conseqüències pràctiques, el destí de l'educació de persones adultes era mantenir-la en la concepció compensatòria de segona oportunitat, herència de la dictadura. No és d'estranyar, doncs, la reacció de José Antonio Fernández de llençar un llibre que tant havia costat d'harmonitzar i tantes il·lusions portava incorporades.

No deixa de ser revelador i malaurat per a la població catalana que vint anys després a Catalunya es segueixi el mateix procés que a Madrid. L'octubre de 2005 apareix un “Document de Bases per a la llei d'educació permanent de Catalunya” – confús conceptualment, de tendència economicista en part i poca entitat programàtica en comparació amb el “Libro Blanco” –, que anuncia explícitament una llei d'educació permanent que tampoc veurà la llum, si no es canvien les perspectives de l'actual Projecte de llei d'educació de Catalunya. Com la LOGSE, la LOE i la LOCE aquest Projecte de llei d'educació inclou uns quants articles sobre l'educació de persones adultes, més allunyats encara de les tendències europees que els corresponents de les lleis orgàniques estatals.

M'he interrogat i he interrogat sovint sobre les causes i els actors que van intervenir (i intervenen en l'actu-

alitat a Catalunya) per avortar la conseqüència lògica del “Libro Blanco” del Ministeri d’Educació, la llei específica d’educació d’adults estatal o una reforma en profunditat dels anacronismes de la formació de persones adultes i la seva organització. Qui i per què s’estroneja la modernització de l’educació bàsica de les persones adultes i els seus centres i aules? Qui i per què es van mantenir les inèrcies arcaïques i, com a conseqüència, es manté la formació de persones adultes en la marginalitat i de forma possiblement inadvertida es dificulta una actualització de les ofertes educatives i l’organització dels centres al servei de tota la població adulta amb especial atenció als sectors de més dèficits acadèmics?

Però abans de respondre a aquests interrogants cal referir-se en esquema a aspectes del Libro Blanco que encara avui, vint-i-dos anys més tard, no s’han posat en pràctica i representen una novetat!!!

1) Va estar precedit de molts debats i reunions amb persones i col·lectius interessats com a mètode de sensibilització i elaboració. No solament amb mestres i representants de l’educació d’adults, sinó també amb sectors veïnals, entitats sense finalitat de lucre, instàncies culturals i laborals, gestors ministerials i municipals, etc.

2) Va partir del reconeixement de la realitat com a base per poder dissenyar la resposta. L’annex dedicat a “l’analfabetisme com a símptoma de les necessitats educatives de la població adulta espanyola” va posar de relleu l’existència de prop de dos milions d’analfabets absoluts i d’onze milions d’analfabets funcionals a l’estat. Sempre aquest tipus de xifres, com ara les del fracàs escolar, posen en entredit l’optimisme inherent a l’acció de govern. No van faltar - ara també - veus que pretenien interpretar les dades de tal manera que quedaven desposseïdes de la seva contundència.

3) Va aportar una anàlisi de la situació de l’educació de persones adultes als quatre països europeus més poblats (Alemanya, Itàlia, Regne Unit i França), afegint Suècia com a representant dels països nòrdics en els que hi ha més participació adulta en programes formatius.

4) A partir d’aquestes perspectives, coneixement de la nostra realitat que no permet còpies mimètiques dels models externs, però alhora coneixement d’aquests models internacionals que indiquen tendències a tenir en compte, més la necessitat de sensibilitzar els agents per poder trencar els anacronismes reincidents, el Libro Blanco dissenya la NEA, la nova educació d’adults.

5) Que hauria de començar per definir les finalitats de l’educació de persones adultes en general. El Libro Blanco planteja tres eixos: poder enfrontar-se amb la incertesa, desenvolupar els mecanismes d’autodefensa personal davant de totes les dominacions culturals i socials, i defensar i desenvolupar la identitat personal i col·lectiva. Unes poques cites perquè es pugui intuir l’aposta d’aquest plantejament:

“La NEA debe ser un campo privilegiado de realización de uno de los valores imprescindibles de nuestra época: la capacidad de comunicarse, de entrar en relación con los demás”. “No son suficientes unos cursos de reciclaje para que se pueda considerar cerrada una operación

de reconversión [ocupacional]. La cirugía no basta. Hace falta un largo proceso de rehabilitación...” . “El actual contexto social exige cualificaciones que deben ser simultáneamente profesionales y sociales. Las nuevas cualificaciones se refieren mucho más al manejo de ‘lenguajes’ en sentido amplio que al manejo de materiales, objeto de los viejos oficios”. “Sin movimientos sociales toda democracia es débil, y sin formación, no hay movimientos fuertes” Una darrera cita: “La NEA debe servir para ayudarnos a envejecer” (95-98)

Aquesta educació de persones adultes hauria d’acompanyar, per tant, les campanyes ciutadanes de cohesió social, de planificació familiar, de seguretat vial, de civilitat compartida, de consum responsable o de salut preventiva, per posar un exemple.

6) Aquesta NEA que integra els coneixements acadèmics necessaris per viure i participar activament a la nostra societat exigeix una nova organització institucional que té com a element estructurador la base territorial. En el territori és on es fa possible establir una formació integral, constituint xarxes i connexions entre totes les institucions que fan formació de persones adultes, sigui de caràcter laboral, cultural o cívic. El Libro Blanco proposa la creació de consells territorials de formació d’adults de caràcter polític, format per tots els responsables de les ofertes formatives adultes, i de consells tècnics polivalents que coordinin i estableixin ponts entre totes les instàncies educatives adultes del territori. La base territorial obliga a redefinir les competències dels governs autònoms en sentit vertical i transversal, per fer possible la transversalitat a nivell territorial.

7) No hi ha dubte que caldria redefinir els centres actuals de formació de persones adultes, els professionals que els integren i els programes que s’imparteixen. L’eix central organitzatiu dels centres esdevé la participació de les persones adultes, perquè puguin planificar i decidir els itineraris de la seva pròpia formació. L’assignació de professionals hauria de superar les cotilles actuals i optar pels més preparats en la matèria a impartir, en la pedagogia per impartir-la o en les tècniques per aconseguir que el centre sigui un punt d’informació i d’orientació de les persones adultes sobre les seves possibilitats formatives, i codinamitzador de les formacions en el territori. Els programes a més de preparar ciutadans que puguin interactuar amb la societat en general, ha de permetre establir unitats de crèdit convalidables amb l’experiència de les persones adultes.

8) Com que es tracta d’un llibre del Ministeri aborda les estratègies per passar de la realitat present, de l’organització concreta de l’educació de persones adultes a la NEA. Les transformacions no es poden fer via decrets exclusivament, sinó que exigeixen també una pedagogia i uns processos dilatats en el temps.

Per què tota aquesta construcció ben estructurada, ben argumentada, va avortar? No es pot pensar que el Libro Blanco fos obra d’uns tècnics il·luminats, allunyats de la realitat administrativa, les seves inèrcies i les seves dificultats. A part de la responsabilitat dins del Ministeri

dels seus impulsors, entre d'altres la Cap de Serveis d'educació d'adults, el Libro Blanco està prologat de forma compromesa pel Secretari General d'Educació, com hem vist, i té una conclusió titulada "Diez directrices para una reforma de la educación de adultos en España", signada pel Director General de Promoció Educativa del Ministeri d'Educació, Josep Mª Bas. Recollim alguns fragments d'aquestes directrius del Director General per comprovar el compromís dels responsables del Ministeri en el disseny d'una nova educació de persones adultes:

"El nuevo modelo de educación de adultos supone una concepción distinta en cuanto a la unidad espacial de referencia; en lo sucesivo será el proyecto de base territorial y no el centro docente o aula de adultos". "De forma progresiva la función de las administraciones educativas se irá desplazando desde la gestión directa a la de planificar, impulsar y supervisar los proyectos". "Un diseño curricular basado en el sistema de módulos o unidades formativas capitalizables". "Una organización (referida a modalidades, locales y horarios) y unos métodos de enseñanza (autoaprendizaje, participación en la programación, etc.) y evaluación (prueba homologable destinada a medir las capacidades intelectuales y aptitudes de los alumnos) adaptados a las formas de pensamiento y conducta propia de los adultos". (284-285)

I, tanmateix, no es va dur a terme la reforma...

Apuntaré ràpidament una hipòtesi per no allargar excessivament aquest comentari. Les reformes de "models" sempre provoquen oposicions i resistències de les sensibilitats professionals, que tenen por a no poder adaptar-se als canvis anunciats, a trencar les rutines de la seva acció professional, a haver de realitzar un sobreesforç... Aquestes inseguretats reben el suport de les organitzacions corporatives i gremials que defensen els suposats o reals privilegis adquirits pels professionals.

Davant d'aquestes resistències, les administracions temen les reaccions dels sectors implicats, tendeixen a no actuar, a no complicar-se la vida, a mantenir les inèrcies, a menys que hi hagi una pressió popular i mediàtica en sentit contrari o una orientació programàtica del partit en el govern que equilibri la balança. En el tema de l'edu-

cació de persones adultes la idea popular, la representació social coincideix amb que es tracta d'una compensació pels coneixements i títols no aconseguits "en el seu moment". Segueix la imatge obsoleta que "hi ha un temps per estudiar i un temps per treballar". I en tot cas, quan una persona és més gran es tracta de que recuperi el temps perdut. Aquest pensament, pel fet de ser social, significa que forma part de l'imaginari de tota la col·lectivitat, col·lectivitat que inclou els responsables educatius, els sectors professionals en general o els intel·lectuals, sempre que no hagin reflexionat en profunditat i de forma específica sobre aquesta matèria. No cal dir que els partits polítics com a conjunt participen de l'imaginari social i, com a tals, no han reflexionat sobre el sentit i la incidència social de l'educació de persones adultes. A més, la preocupació en els darrers vuitanta per la reforma del sistema escolar va fer la resta i va fer convergir les energies en la LOGSE i prescindir de possibles "aventures" adultes.

Els moviments socials d'educació de persones adultes, que sí han reflexionat sobre el tema, podrien haver inclinat la balança en el sentit de la reforma. Però no han tingut força suficient i possiblement no han vist la importància o no han pogut influir en els *mass media* per fer valer la seva proposta. Aquí podríem intuir un camí a recórrer en el futur.

Per acabar vull significar que el *Libro Blanco*, al meu entendre, té també algun punt fosc, com la manca d'una reflexió en profunditat sobre la "nova formació bàsica" que requereix aquesta societat, i que ha d'orientar els programes i les ofertes formatives dels centres de formació de persones adultes. Però a vint anys de distància les llums són molt més potents que les ombres. De les llums n'hem parlat, per més que inèrcies diverses les hagin eclipsat, deixant per més endavant un exercici de racionalitat, creativitat i coratge necessari.

FA

NOTES

1. José Antonio Fernández Fernández, *Educación de Adultos. Libro Blanco*. Ministerio de Educación y Ciencia, 1986

P A P E R S

Número 58

Desembre 2008

AQUESTA REVISTA ES PUBLICA
QUADRIMESTRALMENT